Эхэ һайхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гарана

Бүгэдэ арадай газетэ

1994 МАЙ 26
Зунай эхин шарагшан мэгой һарын 16
ЧЕТВЕРГ
Гарагай 5
№ 98 (18940)
Газетын сэн захилай 10 түх.
Хэлсээтэ сэн

Буряад Республикын Верховно Соведэй Президиумдэ

Верховно Соведэй Президиумэй ээлжэ-дэ Буряад Республикын Верховно Соведэй XVII сессиин ажарай асуудал харагдаа. Сессиие байгуулаа. Сессиин 27-до зарлагдаа. Президиумэй шийдхэбэри абгаа. Тэдэ Буряад Республикын 1994 оной үндэсэн бюджетэй, «Буряад Республикын Конституциин тухай», «Буряад Республикын Хуулиин тухай» Буряад Республикын Президентийн институтуудай тухай», «Буряад Республикын хүн амын хүдөө газарай хүн ардын депутадуудай Хуралайн тухай» болон асуудалнуудые сессиин хэлэлцүүлгэдэ табигдахаа.

Октябрьска районой Буряад Республикын Президентийн болон Верховно Соведэй Хуралай һунгалтанд ябаса туйлаар тус районой захиргаануудай гуламжалгаануудай байгаа. Ц. Идамжапов, Зэдын гэгшэд элидхэлтые амжалтатэй зүтгэхэн тула Октябрьска районуудтаа хүдэлмэри явуулгаа гэжэ Верховно Президиум тэмдэглэв.

Президиумэй гэшүүд В. В. Устинов, В. Р. Соктоев, В. Б. Саганов, Р. Б. Гармаев, В. В. Саржан гэгшэд үгэ хэлэжэ, дурадхалнуудые оруулһан байна. Һунгалтын үдэр—июнийн 16 хүдэлмэриин үдэр байха гү, али амаралтын үдэр болгохо гү гэһэн асуудалда онсо анхарал хандуулагдаа. Энэ үдэрэй хүдэлмэриин үдэр байгаа һаа, ажалаа. Һунгуулиин округууд, округ болон участково комиссинууд саг болзортонь бүридхэгдөө. Тэдэнтэ тусхай байратай, хэлхеэ холбоотой болгохын тула һала хүдэлмэри явуулагдаа. Республикын Президентын ба Арадай Хуралай һунгалтые үнгэргэхэ асуудалаар һунгуулиин комиссинуудай түлөөлэгшэдтэй, посёлково, сомоной захиргааануудай зайһанууд, предприяти болон эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэй зүблөөнүүд, семинарнууд үнгэргэгдэһэн байна.

Гэхэтэй хамта тус районуудта һунгалтада бэлэдхэлэй хүдэлмэридэ дутуу дуданууд ушарһаар гэжэ заагдаба. Октябрьска районой һунгуулиин зарим участогуудта эмхидхэлэй хүдэлмэри һулаар явуулагдана, һунгашадай списогүүд һунгуулиин участково комиссинуудта дамжуулагдаагүй байгаа. Зэдын аймагай Белозерско, Нюгын, Тасархайн һунгуулиин участогууд хүсэд түхеэрэгдээгүй. Һунгалта үнгэргэхын тула округной, участково комиссинуудта дамжуулагдахаар хараалагдаһан мүнгэн зөөриин тон бага хүбинь тэдэнэртэ үгтэнхэй гэжэ элидхэлшэд онсолбо. Тус асуудалые зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадаһан республикын финансын министрэй орлогшо **В. М. Золотухин**, хэблэлэй болон олоннитэдэ мэдээсэлэй министр **В. Д. Раднаев**, Акционернэ «Электросвязь» бүлгэмэй генеральна директор **В. Р. Очиров**, республикын Түбэй һунгуулиин комиссинин түрүүлэгшэ **Н. М. Цыганкова** гэгшэд округной, участково комиссинуудые мүнгэн зөөреэр хангаха, һунгуулиин бюллетеньнүүдые болон бусад материалнуудые саг болзортонь барлаха, хэлхеэ холбоо найдамтайгаар хангаха асуудалнуудые анхарба.

Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүд **В. В. Устинов, В. Р. Соктоев, В. Б. Саганов, Р. Б. Гармаев, В. В. Саржан** гэгшэд үгэ хэлэжэ, дурадхалнуудые оруулһан байна. Һунгалтын үдэр—июнийн 16 хүдэлмэриин үдэр байха гү, али амаралтын үдэр болгохо гү гэһэн асуудалда онсо анхарал хандуулагдаа. Энэ үдэрэй хүдэлмэриин үдэр байгаа һаа, ажаһуудаг газарһаа холо ошожо хүдэлдэг һунгашад яажа, хэзээ дуугаа үгэхэб гэһэн асуудал гарана. Эсэстэнь хүн зоной һанал бодолые эли рүүлхэ зорилготойгоор тусхай комисси байгуулагдаа. Тус комиссиин хүдэлмэриин дүнгөөр таарамжатай шийдхэбэри Верховно Соведэй Президиум абаха ёнотой гэжэ хэлсэгдэбэ.

Һунгалтада бэлэдхэлэй үедэ ушарһан дутуу дуданууд ушарһаар гэжэ заагдаба. Октябрьска районой захиргаанууд һулваанар уялгалагдаба. Окружной, участково комиссинуудай һайнаар хүдэлхэ эрхэ байдал хангаха, һунгашадай списогүүдые саг болзортонь бүридхэхэ, хаана һунгашад дуугаа үгэхэб гэжэ зар тунхаг тарааха асуудалнуудта онсо анхархыень тэдэнэртэ заагдаа. Һунгалта үнгэргэхын тула һомологдоһон мүнгэ зөөриие окружной, участково комиссинуудта саг болзортонь дамжуулхаар республикын Финансын министерство уялгалагдаба.

«Буряад Республикын Хүгжэлтын жаса бии болгохо тухай» асуудал харагдаа. Республикын экономико хүгжөөхын тула удаан болзороор мүнгэ һомолхо зорилготойгоор тусхай Хүгжэлтын жаса бии болгохо гэһэн тогтоол баталагдажа, энэ асуудалые Верховно Соведэй ээлжээтэ сессиин үзэмжэдэ табиха гэжэ хэлсэгдээ.

«Буряад Республикада харгын аюулгүйе сахиха талаар нэмэлтэ хэмжээнүүд тухай» асуудал зүбшэгдэбэ. Мүнөө үедэ Буряад орондо 230 гаран мянган автомашинануд ашаглагдана. Һүүлэй дүрбэн жэлэй туршада харинь оронуудһаа, илангаяа Японһоо хүушарһан автомобильнуд асарагдаа. Манай гүрэндэшье бүтээгдэһэн автомашинануудай олонхинь хүушараа. Харгыда гэнэ усалай тохёолдохо ушар үсөөрнэгүй. Тиимэһээ ашаглагдажа байгаа транспортна хэрэгсэлнүүдые харгыда гаргахын тула табигдадаг эрилтэнүүдые шангадахаа, энэ талаар хүдэлмэрээ эдэбхижүүлхые республикын Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын гүрэнэй автомобильна инспекциин хүтэлбэрилэгшэд уялгалагдаба.

Республикын Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ **Л. В. Потапов** заседаниин хүдэлмэриие хүтэлбэрилөө.

„Буряад үнэн"-94

ЗАХААМИНАЙХИД, ЗАХИЛ ХЭЛГЭЕЭ ШАМДУУЛЫТ!

Бусад һуурин, нютагууд соohоо «Буряад үнэн» газетэдэ эгээл олоор захил хүүлэдэг Үлэгшэн һууринда мүнөө дээрээ 65 хэһэг захигдаад байна. Нютагай **почтын начальник С. Ц. Шагдурова** нигэжэ хөөрэбэ:

— Үлэгшэнөөрхин үшөөшье олые хүүлэхэ һэн. Теэд өблэлэйхид январь һараһаа мүнгээ абанагүй. Багшанаршье бахал ядалдана, мүнгэгүй зобоно. Пенсионернүүдэй мүнгэн саг соогоо гараха хадаа һайн, хүүлэхэ зонинь хуу хүүлээ. Бидэнэр өөһэдөө айлаар ябахадаа, «Үнэнөө» бэшүүлыт гэжэ һануулдаг, зүбшөөлөө үгөө һаань, дары квитанци бэшээд, удаань пенсиин мүнгэнһөө дараад абадагбди. Пенсионернүүд өөһэдөөшье нимэ гүримые аятай гэжэ тоолодог.

Мүнгэнэй байбал, эгээл ехэнь 200 үрхэтэ айл түрэл газетээ захюулха һэн ха. Абаха хуу дуратайнууд. Уран зохёол, шажан мүргэл тухай уншахада, угаа һонирхолтой ха юм.

Ажалай ветеран Д. Б. Санжижапов:

— Олон лэ айлнууд ганса «Үнэнние» абадаг. Тиимэһээ телевиденин программа таһалангүй, гүйсэд, томошог шрифтээр үгэжэ байбал, һайн. Жэжэ-бужа ажаллалтануудшье бии. Жэшээлбэл, зарим онһон үгэнүүд, үгүүлэлнүүд буруугаар бэшэгдэнэ. «Олоороо хэлсэһэн өөгүй» гэжэ нэгэтэ уншаа һэм. «Оолёор сабшаһан — өөгүй, олоороо хэлсэһэн — үгэгүй» гэлсэдэг ха юм. зүбөөрөө. Үг гарбал тухай хоорөөнүүд угаа сэнтэй. Нимэ бэшэгүүдые бу таһалдуулыт гэжэ гүйха байнаб.

Байгуулагдаһаар 100 жэлэйнгээ ойе һаяын удэрнүүдтэ тэмдэглэһэн Михайловкын дунда һургуулиин **директор И. С. Даниловатай** хоорэлдэхэдэмнай, тус һургуулида, мүн һууринда бүхы дээрээ буряад газетэдэ захил хүүлэдэг зон үсөөн гэжэ абаһаар хэлээ һэн. Анхандаа ород хасаг угсаатан эндэ олонхинь байһан, тиимэһээ һуралсал-хүмүүжүүлгэ ород программаар ябуулагдадаг, юрэнхыдөө буряад заншал, хэлэн тээшэ һэшхэл-тэгүүлэл үзэгдэдэггүй бэлэй. Харин далаад онуулдаа Сэзэж-Бургалтайда үндэһэн зоной тоо эрнд олошороо. Тододхоһомнай, 233 буряад айл, оройдоо 58 ород айл ажаһуулдаг байба. Гэбэшье түрэл хэлэн, уг удам тээшэ ухаан бодолой эрьелтэ болоогүй зандаа.

Ирина Сергеевнагай хабаадалгатайгаар багшанартай тобшохон хоорэлдөө хээ һэмди. Жаяг заршамаа дэлгэрүүлхэ талаар нютагай эдэбхитэй Ц. Ц. Найдановай үгые хүндэтэй дээрэ хүлеэн абадагшье һаа, үндэһэн соёлоо, хэлээ һэргээхын тула энэ нютагайхидай һанаа зоригоороо хам ороогүйнь мэдээжэ. Ушар нимэнээ, соёлшодой, зохёолшодой хабаадалгатайгаар «Буряад үнэн» газетые тарааха тухай тусхай уулзалга үнгэргэхые хараалбабди.

«Михайловкын» **захиргаанай зайһан Д. Д. Бакшеев** энэ асуудалда саашадаа онсо анхархаб гэжэ найдуулба. Хүндэ сагшье һаань, ажахы ахир муу байдалда гэхын аргагүй, яһала урагшатай. Ушар нимэнээ республикын «Буряад үнэн», «Бурятия», аймагай хоёр хэлэн дээрэ гарадаг газетэнүүдтэ захил хэлгын үедэ хажуу тээ байгаагүй, 42 хүндэ — дайнай ба ажалай ветерануудта хүнгэлэлтэтэй захил хүүлэхэдэнь туһалаа.

— Нёдондо аймагай захиргаанай тусхай шийдхэбэреэр ямар нютагуудта хэды хэһэг «Буряад үнэн» захигдаха ёнотойб гэжэ дутэрхыгөөр заагдаа һэн. Энээгэр харахада. Михайловкада адагынь 40 хэһэг гэжэ даалгагдаһан байна,—гэбэб.

— Нимэ тоо хүсэлдүүлмээр ааб даа. Ганса багшанар аяар 40 хүн ха юм. Бүхы бэрхэшээл — хүн зон оohэдөө бэшүүлхэеэ хүсэнэ гү, али үгы гү гэһэнһээ, мүн түлбэри мүнгэнһөө...

Хэды ороондобошье, почтальон Наталья Доржиевна Эрхееватай уулзажа шадабагүйбди.

— Почтальонһоо ехэ юумэн дулдыдаха жэшээтэй,— гэжэ манай газетын **штатнабэшэ эдэбхитэй корреспондент Ц. Ц. Найданов** зүб мэдүүлээ һэн. — Хэрбэсэ хэлээ һайн мэдэдэг, уншадаг, хужарладаг һаа, бусадыешье идхахадаа ядахагүй. Теэд өөрөө тал-мүл һаа, урагшаа һанаан юу байхаб даа...

Дайнда хабаалагшад Т. Ц. Дарижапов С. Ж. Данзапов хоёр «Үнэн» газетэ республика соохи байдалые шадал соогоо харуулна, бултыень гүйсэд харуулжархихэ гэжэ яахаб даа гэбэ. Хоюулан газетэсээ абадаг, тиихэдээ гансашье гурбадахи, дүрбэдэхи нюурнуудта толилогдодог материалнуудаар хизаарладаг бэшэ, түрүүшын хуудаһануудай экономическа, политическэ байдал тухай мэдээсэлнүүдые уншаха дуратайбди гэбэ.

Һургуулиин ойн баярта айлшалжа ерэһэн Шара-Азаргын **һургуулиин багша М. О. Цыбикова** сэдьхэл баясуулма үгэнүүдые хэлэбэ: «Аюша Жаповичнай (Доноев) һайн эхи табиһан юм. «Үнэнөө» бэшүүлыт, нихэдээ яанат, гэжэ ходо хэлэдэг, һурагшадаар дамжуулан түрэлхидтэнь ойлгуулдаг, эрилтэ табидагшье байгаа. Тэдэ үгэнүүдынь олоной һанаанда шэнгэһэн юм гээбы. Энэ жэлэй түрүүшын хахадта 57 айл захил хүүлээ һэн. Мүнөө хоёрдохи хахадтань хэды болоо юм—мэдэнэгүйб. Гэбэшье буряад хэлэ, литературын багша Гэрэлма Очировна Бадлуевада, почтальон Светлана Бадмажаповна Гармаевада таданай һануулга-гуйлтые дамжуулхаб».

Аймагай **захиргаанай хэрэгүүдые эрхилэгшэ А. Д. Цыбиков** һайн һайхан ёно заншалнуудтай Нурта нютагтоонтотой юм. Эгээл эндэ буряад ёно заншалнууд нариналр сахигдадаг байгаа, сахигданашье. Үеһөө үедэ дамжаһан угай түүхэ мартагдаагүй.

—Минии һанахада, заримдаа харуулан ойлгуулгын элдэб зураг-тайлбаринуудые хэрэглэжэ байбал, статья, хөөрөөнүүдэй удхань бүри элеэр ойлгогдохо һэн. Угай бэшэгүүдые абаад үзэел даа. Олон һалаата модоной түхэлтэйгөөр найруулан зурагдаһан байхадаа, хэды аятай, элишье гээшэб. Харин ута уншагай текст уншахадаа, нюдэн шалахаяа һанаха, хадуужа абахадашье хүндэшэг.

Һургуулиин ажабайдал дэлгэрэнгыгээр харуулха хэрэгтэй. Хүнэй һуудал байдалай, экономикын асуудалнууд мүн лэ түригдэхэ ёногүй.

Таряашадай ажахынуудай «Хуртага» эблэлэй **гүйсэдхэхы директор, захиргаанай зайһан Т. Б. Будаева** нютагаархиднай 36 хэһэг газетэ захюулаа гэжэ хөөрэбэ. Харин «Ехэ-Цахир» **эблэлэй хүтэлбэрилэгшэ Б. Л. Молосоев** захил хэлгын дүүрэтэр «Буряад үнэндэ» захил хүүлэхэ айлай тоо 30-да хүргэхэ, энээнэй тулада худэлмэри ябуулхаб гэжэ мэдүүлээ.

Бүхы дээрэнь абаад хараха, «Буряад үнэндэ» захил хэлгэ Захааминай аймагта мухардахагүй хэбэртэй. Гэбэшье болзорынь удангүй түгэсэхэнь, энэнь лэ һанва зобооно. Нинтынойлгуулламжын худэлмэри үргэшэтай түгэс байха гээд найдахадаа, мүнөө тус аймагай ажахынуудые хүтэлбэрилхөөр гуша гарамгай, дүшөөд наһанай — хуу залуу, шударгы зон томилогдонхой гээд тэмдэглэмээр.

Аймагай **социальна дэмжэлгын жасые хүтэлбэрилдэг И. Ш. Гонгороватай** уулзаһамнай, урда жэлнүүдэй заншалаа алдангүй, ветерануудта 50 хэһэг «Буряад үнэн» захяабди гэбэ. Тиихэдээ гаргашын 50 процентые тус жаса, нүгөө хахадыень хэлхээ холбоон даажа абаа. Иигэжэ хөөр талын хүсөөр 50 ветерание баярлуулаа гээшэ.

«Саг—сагтаа, сахилза — хүхэдөө» гэһэн үгын сэнтэй удхые һанажа, хүндэтэ захааминайхид, захил хэлгээ шамдуулыт гээд үшөө дахин һануулха байнаб. Майн 24-нэй байдалаар 305 хэһэг захигдаад байна гэжэ **аймагай почтово хэлхеэ холбооной узелай инструктор В. Д. Доржиева** мэдээсэбэ. Энэмнай үшөөл үсөөн. Үрхэтэ айлнуудаараа, үргөө-һургуулинуудаараа хуу булта хамжажа, оролдөёл!

Г. ДАШЕЕВА,
манай тусхай корр.

Һунгалтые үгтүүлан

ҮЛТАДАА БЭЛЭН ГҮ?

Республикын Президентые, Арадай Хуралай депутадуудые Һунгаха Түбэй Һунгуулиин комисси республикэй Һунгуулиин комиссинуудай түрүүлэгшэнүүдтэй захиргаануудай гулваанарай орлогшоноорнь-зүблөө Һаяхан үнгэргэбэ. Тус зүблөөн дээрэ-ин тэмдэглэлнүүдые уншагшадай анхаралда ду-

Улаан-Үдэ хотын Октябрьска райондо Промстройбанкын ба нөөсэлгын банкын байшан барилга 1992 ондо эхилэгдээ һэн. Акционернэ «Жилгражданстрой» бүлгэмэй барилга-хабсаралгын 5-дахи управленин коллектив энэ барилга ябуулдаг юм.

Барилгада мүнгэ һомологшо—«Бикомбанк» болоно. Мүнгэнэй саг соогоо һомологдоод байхада, мэргэжэл түгэс, дүршэл ехэтэй барилгашад юу ядалдахаб даа, зогсолтогүйгөөр хүдэлиэ, һайн бүтээсэ туйлана.

Харин материалнуудай дуталдахадэ, баһал ядалдана. Салин хүлһыень саг соонь үгэнэгүй. Теэд ажалаа орхижо ошохо хүнүүд үгы, журамтай, гуримтайгаар хүдэлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: модошо дархан-бетонщик И. И. Гарпфулин, шулуушан-хабсаргагша А. А. Кудинов.

А. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

25 52 52

Республикын Президентые, Арадай Хуралай депутадуудые Һунгаха Түбэй Һунгуулиин комиссиин гишүүн, окружной, участково комиссинуудай гишүүн, захиргаануудай гулваанарай орлогшодо, Республикын Президентые, Арадай Хуралай депутадуудые Һунгаха Түбэй Һунгуулиин комиссиин гишүүн, окружной, участково комиссинуудай гишүүн, захиргаануудай гулваанарай орлогшодо, Октябрьска районой Захиргаанай гулваанарай орлогшо Н. Н. Цыганкова, Октябрьска районой Һунгуулиин комиссиин гишүүн, Арадай Хуралай депутадуудай Хуралай депутадуудые Һунгаха Түбэй Һунгуулиин комиссиин гишүүн, Арадай Хуралай депутадуудые Һунгаха Түбэй Һунгуулиин комиссиин гишүүн, Буряад Республикын Президентэй, Арадай Хуралай депутадуудай Хуралай депутадуудые Һунгаха Түбэй Һунгуулиин комиссиин гишүүн, Буряад Республикын Президентэй, Арад

Хүдөөгэй нютагай захиргаануудта

БОДОМЖОТОЙГООР ЭМХИДХЭЭД БАЙХАДА...

Һаяшаг аймагуудай хүтэлбэрнин гэхэ гү, али нютагай захиргаанай гүлваанарай ээлжээтэ семинар болоо. Энэ удаа сугларагшад Бэшүүрэй аймагай тосхон, һууринуудта, ажахынуудта үйлэдбэринн, худалдаа наймаанай, зонине хангалгын предприятинуудые бин болгохо, зөөри үмсэлхэ талаар ямар хүдэлмэрнин бэелүүлэгдэжэ байһанине хараба.

Тус семинарай хүдэлмэриие Буряад Республикын Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ В. Б. Саганов, тэрэнэй орлогшо А. М. Шевченко гэгшэд хүтэлбэрилөө.

Нэн түрүүн сугларагшад аймаг соо бүтээгдэдэг элдэб зүйлнүүдые, илангаяа зоной хэрэглэмжын эд бараа дэлгээн табиһан выставкэ хараа. Эндэ гэр байрануудые дулаасуулха элдэб багахан пеэшэнгүүд, мүн Бага-Куналейн үншэн үхибүүдэй гэртэ байдаг эдиршүүлэй гараар бүтээгдэһэн модон зүйлнүүдые хүнүүд һонирхожо хараһан байна. Выставкын бусад зүйлнүүдынь ондоо аймагуудта хэгдэдэг юумэнһээ ехэшье илгаагүй гэжэ сугларагшад ажаглаба.

ҺОНИРХОХООР ЮУМЭН БАЙГАА

Хэр үгһаа хойшо Бэшүүрэй аймагай алишье нютаг орооһо таряагаар, хүдөө ажахын бусад продуктнуудаар элбэг гэжэ суутай ааб даа.

Тиимэһээ семинарта хабаадагшадай эдеэ хоолой зүйлнүүдые буйлуулдаг, бэлэдхэдэг эндэхи предприятинуудай ажалтай танилсаха дуратай байһаниинь ойлгосотой. Илангаяа анхархаар юумэниинь юун байгааб гэхэдэ, энэ аймагта хүдөөгэй эд хэрэглэгшэдэй хамжаан гэхэ гү, али райпо бэшэ тээгүүрхидэл адли һалаа һандараагүй, урда мэтэ магазинуудтаа яһала элбэг эдеэ хоолой зүйлнүүдые гаргажа худалдана. Жэшээнь, эндэхи хилээмэнэй комбинат, кондитерска, колбасагай, унданай цехүүд зондо хэрэгтэй эдеэ хоолой зүйлнүүдые хүсэд хүрэхөөр буйлуулдаг байна.

— Энээнэй ашаг олзонь багашаг даа. Тингэбэшье үйлэдбэринн иимэ предприятинуудай хүдэлжэ байһанай ашаар зоннне, мүн холын гүүртэ, отарануудта байһан малшадые эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангана гээшэбди. Гансахан худалдаа наймаа хэдэг коммерческэ эмхинүүдтэ найдажа холо ошохогүйш,— гэжэ Бэшүүрэй аймагай захиргаанай гулваа Г. А. Павлов хэлэнэ.

Энэшье аймагта хүн зондо, ажахынуудта, предприятинуудта мүнгэнэй үгы дээрэһээ продукци ёһоор худалдагдангүй, ехэ бэрхэшээл ушаруулна. Тусхайбал, «Бэшүүрэй тоһоной завод» гэжэ акционернэ эмхи буйлуулха сагаан эдеэнэй зүйлөөр дуталдажа тухашарна. «Саашадаа юу хэхэ гэжэ бодонот?»—гэжэ Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын асуухада, заводой директор А. И. Савельев нигэжэ харюусана:

— Гүрэн туһалха ёһотой. Бэшэ аргагүй.

Теэд завод гүрэнэй мэдэлэй бэшэ, худэлмэрилэгшэдынь предприятияа худалдажа абаад, акционернэ эмхи болонхой ха юм. Саашань хөөрэлдөөн дээрэһээ мэдэхэдэ, эдэнэр акцишье гаргаагүй, колхоз, совхозуудыньшье акционернэ эмхидэ ороогүй. Үрдынхи мэтэ танай продукци үнэтэй, манайхи үнэгүй гэжэ бэе бэедээ гомдоһон зандаа. Зөөри хэрэгсэлнүүдыньшье ёһоор үмсэлгдөөгүй.

ХУУШААРАА ХҮДЭЛЖЭ ХОЛО ОШОГДОХОГҮЙ

Хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилэгшэдтэй түрүүшын уулзалга Гочидой хүдөөгэй захиргаанай газар дээрэ болоо. Эндэ Калининай нэрэмжэтэ колхоз болон таряашадай ажахынуудай «Прозрение» гэжэ эблэл байдаг юм. Урдань эндэхи колхоз 7300 гектар эдлүүриин газартай байгаа һаа, мүнөө 5800 гектар газартай үлөө. Бэшэниинь таряашадай болон хубини ажахынуудта хубаагдаа. Колхозой гэшүүн бүхэндэ газарай болон зөөриин пай үгтэнхэй.

— Манайда мүнөө айл бүхэндэ дунда зэргээр 14 үхэр, 62 хонин, 1,5 гахай, 1 морин тоологдоно. Хамтын суглаанай шийдхэбэринн ёһоор, газарайнгаа, зөөриингөө хубитые (пай) ажахыдаа үгэжэ, хамтаараа хүдэлхэ гэһэн хүнүүд колхозой гэшүүд болоо. Таряанай хуряагдаһанай һүүлдэ газарай пай абагшад ургасын 50 процентые абаха эрхэтэй,—гэжэ колхозой түрүүлэгшэ П. Н. Терентьев хөөрэнэ.

Түрүүн энэ колхозой 36 гэшүүд хамтын ажахыда байхагүйбди гэжэ амяараа гараһан, багахан ажахынуудые эмхидхэһэн юм. Теэд ургаса хуряаха, тэжээл бэлдэхэ болоходоо хүндэ байдалда ороод, тэдэнэр өөһэдөө дахин хамтаржа, «Прозрение» гэжэ эблэл эмхидхээ.

— Мүнөө нимэ сагта нэгэ-нэгээрээ ажаллаха, ажамидархань хэсүү. Тиимэһээ багаханшье һаань, хүсэеэ дахин хамталжа хүдэлхэ баатай болоообди. Үнэндөө, хамтаараа хүдэлхэ гээшэмнай һайн бэшэ. Олоной юумэн хэзээшье эзэгүй байха, үнигдэхэ, хулгайлагдаха. Хүнүүд оор өөрын газартай, зөөритэй байхадаал тэндээ оролдожо хүдэлхэл даа,—гэжэ «Прозрение» эблэлэй түрүүлэгшэ В. А. Иванов хэлэнэ.

Эндэ баһал арсалдаатай асуудалнууд олон бии. Урдань үмсын үхэр мал зун, намарынь сабшалан, таряаланда орожо, хамтын ажахыда ехэ гарза хохидол ушаруулдаг һэн. Энээнине болюулхын тула колхоз, эблэлшье пайн хубита таряа, тэжээл хубаалган болоходо хэнэй мал сабшалан, таряалангай ургаса гэшхээб. тэрээнэй пайн хубаарилгые дараха гэжэ тогтоонхой.

Хэн, ямар айл колхозһоо һалажа, фермерэй ажахы эмхидхээ юм ааб гэхэдэ, жэшээнь, «Холбоон» гэжэ нэрэтэй Афанасьевтанай фермерэй ажахы 3 хүн 125 гектар газартай. 40 үхэртэй. 30 хонидтой, 6 гахайтай. 4 трактортай байна. Эдэнэр Зареченскын ПМК-тай холбоо барисаа тогтоонхой. Тэдэнь ажахыда али болохо туһалажа үзүүлнэ, продукциниень худалдажа абана.

— Бидэ баяжажа, миллиардернүүдшье болохоёо һанагүйбди. Юрэл бэеэ гүйсэд даагаад хүдэлжэ туршахын тула энэ ажахы эмхидхээбди,—гэжэ аха дүүнэр Афанасьевууд хэлэнэ.

Аймаг соо таряашадай (фермерэй) ажахы эмхидхэхэдээ, эндэхи АККОР кооперативно-түрэнэй буйлуулгын предприятинуудые, магазинуудые бии болгоо. Мүн фермерэй олохон ажахынуудта һургуулинуудые эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангахаар спонсорнууд болгон даалгагдаа. Тиимэһээ фермернүүд мяха, һүсэ яажа, хэндэ худалдахаб гэжэ һанаагаа зобохоёо болинхой. Саашадаа үмсын ажахынуудай техникэ заһабарилха урданай МТС шэнги эмхинүүдые бии болгохо асуудалые олон хүн дэмжэнэ.

Эндэхи таряа тушаажа абадаг пунктнуудаа эжал хэрэгээ шэнэ арга байдалда зүбөөр эрхилнэ гэхээр. Бага-Куналейн пункт урдань жэлдээ 20 мянган тонно орооһо тушаажа абадаг һаа, мүнөө тэрэнь 10 мянган тоннодошье хүрэхээ болижо байна. Иимэ болоод байхадань, эндэхид абаһан орооһоёо талхан болгод худалдахаар тээрмэ барижа эхилбэ.

— Манай предприяти амбаар, склад муутай ажахынуудай таряа хадагалжа, сэбэрлэжэ, буйлуулжа үгэнэ. Мүн һайн шанартай сортовой үрэнэшье ажахынуудта худалдадагбди. Саашадаа предприятияа орооһо таряанай багахан комбинат болгохо һанаатайбди.—гэжэ тус ХПП-гэй директор А. Н. Кауров хэлэнэ.

Семинарта хабаадагшад Шэбэртын хүдөөгэй захиргаанда сугларжа, хүдэлмэриингөө дүн согсолбо. Хараһан, үзэһэн юумэнмай бултанда туһатай байха. тэрэнэй эгээл таатай онол арганнуудые өөһэдтөө хэрэглэхые оролдохобди гэжэ сугларагшад мэдүүлээ. Тиихэдээ ажахы эрхилэлгын алишье гурим ажамидарха адли эрхэтэй. Имагтаа нютаг бүхэнэй эрхэ байдалда таараха-ар, бодомжотой зүбөөр ажал хэрэгээ эрхилхэ шухала гэжэ олон хүнүүд һанамжална.

Э. ДАГБАЕВ.
Буряад Республикын Министрнүүдэй Советэй нютын эмхинүүдтэй холбооной болон мэдээсэлэй таһагые даагша.

Монгол угсаатанай ажабайдал

ТАРБАГАНАЙ МЯХАН ТАБАГУУД

1984 ондо Монгол орондо бурядуудай һуудаг нютагуудаар ябахадаа, Дашибалбар сомондо Базарай Шкрабтай хөөрэлдэһэн нэгэ хэһэг дурдаһуу.

Анхан Агын Согто-Хангилда 1916 ондо худанша шарайд айлда түроод, зургаа наһатайһаа Дашибалбарта нютаглажа, Үлдын голоор һууһан, 20 наһатай болотороо табан хушуу мал харуулһалжа ябаһан юм. Хоритондоо сэрэгэй албанда мордоод, долоон жэл албаяа үнгэргэһэн. Тиихэдээ 1945 ондо япон дайнда ябалсахадаа, Хитадай зүүн захаа хүрэтэр ошолсоһон. Албанһаа хойшо Дашибалбартаа ажаһууна...

Табан хушуу малай бүдүүн мал болоходонь, 4—6—8 халбагатай гээд наһьень элирүүлдэг заншалтай. Эндэ халбаган гэһэн үгэ наһантай адли удхатай. Адуунаһай наһа гаргахадаа, нигээд тоолоно: унаган, дааган, шүдэлэн, хизаалан, соёолон гээд, хабшиг (6 наһатай), дүнсэр (7 наһатай), эхи наһа-бүдүүрэнхүй (8 наһатай), бүдүүн мэрин. Монгол хэлэнһээ ороһон үгэнүүдые буряадуудхэлэдэг, жэшээнь: халбага (наһан), хабшиг (6 наһатай), дүнсэр (7 наһатай) г. м.

Энэ малай өөрынгөө түл голоходонь, абхуулхадаа үгүүлдэг үгэнүүд: хонин наань, тээгэ, тээгэ, ...гээд тээгэлхэ; ямаа наань шүү, шүү, ...гээд шүүлэхэ; үхэр наань өөгэ, өөгэ, ...гээд өөгэлхэ, тэмээн наань, хурай, хурай, ...гээд хурайлха. Урдань тэмээ абхуулхадаа, лимбээр дуулаха; сан, шэрэм тогоо (тон, тон) тоншодог байгаа. Мүнөө элдэб ханхинаһан, жэнгинэһэн юумээр дуу гаргадаг. Тэмээн гээшье уяруулхадал нюдэнөөнь бэлсэгэнээд нёлбоһон гараад лэ. түргөөр ботогоёо абадаг.

— Хабартаа тэмээн үнеэнһээ түрүүн түрэхэ. Тиихэдэнь тэмээгээ һаагаад сайгаа һүлэдэг. Тэмээнэй һүн үдхэн, ехэшье гараха, үнеэндэ арайш хүрэхэгүй. Сайгаа һүлэхэдэ, булай гоё улаан шара үнгэтэй болодог. Манай эндэ тэмээнэй һүөөр ондоо сагаан эдеэ гаргадаггүй. Гоби газар руугаа халха-монгол тэмээнэй һүөөр айрһа, айраг бүридэг. Тэмээн гээшэ булай ходорхой хүхэтэй, тэрээгээрээ ямаанда адлирхуу.

Манай Монгол орондо тарбаган олон, һайсал, тарбаганай мяха эдеэ бэзэбди даа. Тарбага алаа һаа, үбшеод, хуухалаад, мяхьень шанаад, хүргөөд эдихэдэ, бүршье зохид, адуунаһай мяханшуу байхал даа.

Монголшуудшье, буряадуудшье тарбаганай тархиень буудажа алаад, тон лэ дээжьень хоол болгожо (монголоор нариин хоол, тансаг идээ «деликатес») боолто хэжэ, эдихэл гэжэ оролдодог. Тиихэдээ алаһан тарбаганайнгаа тархиень таһалаад үбшэжэ эхилхэ. Саашань мяхьень үлөөгөөд, нюрга, һээр, хабһа, хүлэйнь яһануудые шулаад, хүзүүгээрнь гаргажа абаха. Тэрэл нүхөөрөө гэдэһьень гаргаха.

Хүдөөдэ гү, али гэртээшье һаань, галдаа эрмэгтүйхэн монсогорхонууд шулуунуудые шангаар халааха. Шулуунуудай халаха нүүдһэнь эхилээд, соогуурнь тараглаһа хэлсэхэ. Шулуун дэшни, зосоонь тү лэ урдаһаашни мань амһарынь (хүзүүг гаар уяжархида ёһо заа тээһээнь шан ноор галаар гү, а паяльнигаар хюһажа хуухалаад бүлөэн гаан болоторнь у ха.

Тингэһээр байг ганшни шүлэндоо моносойшохо, тэрэ б тэмдэг. Шулэ юм хангүйхэнөөр задла дэшни, шараһан м ги ангилжа байхал лэһэншье эзэлүүдэ ябараха хэрэгтэй.

Тарбаганай гэдэ роор баһал эдеэ х Нарин гэдэһьень сэсэрлэхэдэ, малай ороходоо үнгэр, б сэбэр болотороо Ямар бэ даа, нал тарбаганай шабаһаг тарбаганай ходоодо доо илгаатай юм: доодо соонь амта бурнин ногооной э рин муу ходоодо гооной үлэгдэл бай нээ муу гэдэньень гүй, хаядаг. Бүхы жэжэхэнээр татаа шье, шаражашье, б гоошье хэлсэгэд, м һаар амта оруулаа болгожо эдидаг. Я татай хоол болодо

Тарбаганай мяха хэжэ эдеэлдэг. Тиих багана үбшэжэрэбэд, мүн ли шулуугаа һа гаад, бүтүү амһарта тон гү, али ондоошь амһарта), маһгир, холилсоод болгохо, боолтоһоо өөрэгүй эдеэн.

Баһа хөөр хабта хон шулуу халаажа шулаһан ніһагүй хоорондуур маһгир, хэлсэгэд, хөөр шуу забһарта багахан б хабшаад болгохо. хабшаһан мяхан г тэй юм.

Мүнөө үеда шуу али багашагаан яма мүн баһа тархиень лаад, тарбаган шэ яньень хүзүүгэрнь Зосоонь шулуугаа хадаа, маһгир, амта оруулалсаад Газаааһаань үньень лаад, уһаар зайлаа һээр байтар ямаа дагар шара болоод то бэлэн болонхой. олон зоние хүндэ амтатай хоол болоо дүүлхэ.

Хониной арһан б боолто хэжэ эдидаг

Монголнууд, бури хадаа урда сагаа абажа ябаһан заншал дадалаа мартаагүй, гэдтээ дамжуулан, жүүлгын хүдэлмэр гынь һайшаалтай, рэнэй буряадуд б найнгаа заншал дааа заажа үгэхэ хо хожомдуулнал хаш

Д. ДАМДИ
дайнай ба а

Уншаа, дуулаа һэн гүт?

ЖАРААД ЖЭЛ БОЛООД...

Америкын ФБР нюусануудаа няттаар нюужа шададаг. Аяар жара гаран жэлэй саана үнгэргэдэһэн нюуса операци тухай хэншье мэдэхэгүй байба бшуу. Энэ хэрэг тухай мэдээнүүд 65-531615-дахи дугаарай документ соо бии юм ха...

Энээн тухай мэдээсэл США-гай гүрэнэй секретарь Кордела Халлда ба юстициин министр Гомер Каммингсда ороод, тэдэнэрһээ ФБР-эй директор Джон Эдгар Гуверта дуулгадаһан байха юм. Америкын еврейнүүд Гитлертэ эсэргүү ябуулга эмхидхээ, тэрэние алаха һэдэлгэ хэхэ гээ гэжэ тэрээн соонь хэлэгдэһэн байгаа.

Хэдэн мэдээжэ санаартан раввиннүүд болоод еврейнүүдэй мафиин түлөөлэгшэд энэ хэрэгтэ хабаадалсана гээд мэдээжэ болоо һэн. 1933 оной апрелиин түрүүшын үдэрнүүдтэ энэ мэдээсэл шалгаха даабари Гуверта үгтэбэ.

Энэ үедэ Гувер еврейн мафиаар айхабтараар һонирхолог болоод байгаа. Нью-Йоркдо гангстернүүд Мейер Лански болон Бенджамин Зигель удамаршад байһан юм. Хоюулан айхабтар ухаатай, хайра гамгүй, мэхэтэй зон һэн. Ходоодоо сэбэрээр гарадаг, сүүдэй урда табихын аргагүй байдаг һэн.

Харин эндэ хари гүрэнэй толгойлогшые алаха һэдэлгэ хэгдэхэеэ байгаа бшуу. Тиимэһээ энэ хэрэг мүрдэхэ даабари Гувер эгээл эрхим хүдэлмэрилэгшэдтөө даалгаа бэлэй. Удангүй түрүүшын мэдээн дамжуулагдаба: Чикаго хотодо ажаһуудаг гангстер Даниэль Штерн Гитлерые алахаар бэлэн байһан тухайгаа мэдүүлээ юм ха.

Чикагодо ажалладаг Гуверай бүхы агентнүүд тон эдэбхитэйгээр хүдэлбэшье, Штерн тухай юушье мэдэбэгүй. Нэгэ мэдээсэлэй ёһоор тэрэ Филадельфи ошоо юм ха гээд дуулдаба. Филадельфиин гэмтэ ябадалтадай толгойлогшо Макс Хофф Нью-Йоркын гангстернүүдтай нягта холбоотойшье һаа, Аль-Капонетай баһал нүхэд шахуу харилсаатай бэлэй.

Хофф болон тэрэнэй туһамаршад онсо анхарал доро абтаба. Теэд юушье мэдэхын аргагүй байба: Штерные хэншье мэдэхэгүй, дурсагдаша хэрэг тухай хэншье баһал мэдэхэгүй байгаа бшуу. Тиихэдэ США-гай олонхи эрхэтэй Германиин канцлерые алахаар болоо гэжэ тоолодог байгаа юм.

Филадельфидэ Штерн байгаа гээд багсаамжалагдаһан байра тодоруулагдаа бэлэй. Полицейскэиүүдэй ерэхын урда тээхэнэ тэрэ багахан шье мүр үлөөнгүй гаража ябашаһан байба. Саг соонь дуулгаа гү?

Апрелиин 21-дэ Аризона штадай Феникс хотоһоо мэдээсэл ерэбэ: «Хоёр үдэрэй саана «Сан-Карлос» гэжэ зочид буудал соо нютагай эгээл мэдээжэ еврейнүүд Нью-Йоркһоо айлшадые угтаа. Идиш хэлэн дээрэ ходо хөөрэлдөө. Германидахи еврейнүүдэй байдалаар һанаагаа зобожо байһан тухайгаа үгэ хэлэһэн хүн бүхэн мэдүүлээ. Гитлерэй амиды байха сагынь богони болоо гэжэ сугларагшадай дэмжэлгэдэ хүртэн, Нью-Йоркһоо еврэһэн раввин мэдүүлээ. Май соо залуу еврей алууршан Германи руу пароходоор ошохо юм ха. Фюрерые алаха шиидхэбэри батаар абтанхай...»

Лански болоод Зигелиин дэмжээгүй һаань, Гитлерые алаха талаар ямар нэгэ ябуулга эмхидхэхын аргагүй гээд ФБР ойлгожо байгаа. Тиимэһээ тэдэнэр онсо анхарал доро абтаа бэлэй. 1933 оной хабар, зуная туршада иимэ ажал ябуулагдабашье, урагшагүй байһан юм.

Мүрдэлгэ мухардашаба. Даниэль Штерн гэжэ хүн бодото дээрээ үгы юм гээд ФБР-эй хүдэлмэрилэгшэд тоолодог болоод байба. Магад иимэ «худал мүртэ» тусхайтаар оруулһан байгаа гү?

«Германиһаа нэмэлтэ мэдээнүүдэй бии болотор мүрдэлгэ болоулха»,— гэһэн дурадхал ФБР оруулһан байна. Зүгөөр Германиһаа мэдээсэл үгы һэн. Гитлер амиды мэндэ байгаа. Антисемитизм улам дэлгэрээ. 65—531615-дахи хэрэг соо хэдэн хуудаһан дутана. Тэндэ юун бэшээтэй байгааб, хэн тэдэние абааб—мүнөө хаанаһаа мэдэхэбибди даа?

Лански болон Зигелиин «Голландец» гэжэ ара нэрэтэй туһамаршань хүгшэрһэн хойноо журналистнуудай урда үнгэрһэн сагайнгаа «баатаршалгануу» тухай ехээр шашаһан байха юм. Тэрэ тоодо Нью-Йоркын мафиозинууд фюрерые алаха һанаатай байһан юм гэжэ хэлээ ха.

«Гуверай хүбүүдэй бидэнэрые тиимэ батаар анхарал дороо абаагүй һаань, Гитлер амиды үлэхэгүй байгаа»,— гэзд тэрэ хэлээ бшуу. Теэд журналистнууд энэ хэлээшэдэнь балай анхаралаа хандуулаагүй. Юрэл шашана гэжэ тоолоо. Энээн тухай һүүлдэнь лэ һанаа бшуу...

В. СКИБА.
(«Скандалы» һонинһоо абтаба).

ЭРДЭМЭЙ МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

УЬА АЛМАНА

НОВГОРОД. Эндэхи университедэй эрдэмтэдэй зохёоһон тухеэрэлгэ уһа ба дулаае алмаха, хэрэггүй болоһон шэнгэн зүйлнүүдээр оршон тойронхи байгаалияа бузарлахагүй хэрэгтэ, промышленна предприятинуудта туһалха арга олгоно.

Хэрэглэгдэһэн уһые агаарта шэнгээжэ, хүрэһэн хойноньь хаамал амһарта руу суглуулха тухеэрэлгэ эрдэмтэд заводой мэргэжэлтэдтэй хамта зохёоһон байна.

Новгородой эрдэмтэдэй энэ тухеэрэлгэ хэмжээгээр бага аад, ашаг үрэ ехэтэй юм. Часай туршада 1025 кубометр уһа сэбэрлэхэ энэ түхеэрэлгэ шалгалта гаража захалаа.

ШЭНЭ ТЕХНОЛОГИ

ЧЕЛЯБИНСК. Тус хотын техническэ университедэй термомеханикын лабораторин соо аалиханаар эрьелдэжэ байгаа түмэр сорго гайхалтайгаар хубилна. Хүнэй гар хүрөөгүй байхада тэрэ соргын зарим хубинь үргэн гү, али нарин болохо юм. Ямаршье инструмент гү, али ондоо зэр зэмсэг хэрэглэнгүй-гөөр соргын түхэл янза хэрэгтэй хэмжээгээр хубилгаг-дажа байна.

«Технологическа шэнэ түхэлэй хүдэлмэри энээгээрээ онсо илгаатай,—гээд профессор Олег Чернявский тэмдэглэнэ. — Дулаа үгэдэг ямаршье юумэн манай «зэр зэмсэг» боложо шадаха. Соргын түхэлые хубилгахын тула гансал температурыень ондо ондоо болгохо хэрэгтэй».

Шэнэ технологи шэнэ арга боломжонуудые нээжэ үгэнэ гээд эрдэмтэн үргэлжэлүүлэ-лэ һэн. Мүнөө нимгэн түүмэр зүйлнүүдые хатуу болгожо болоно.

Шэнэ технологи бии болгохын тула ямаршье туршалга хэгдээгүй. Бүхы юумэниинь... саарһан дээрэ тооложо гаргагдаһан байна. Челябинскын эрдэмтэдэй бүтээл нефтегазова промышленностьда, энергетикэдэ болон химическэ машинануудые бүтээн гаргалгада горитой алмалта олгохо байха.

СЭРЭГШЭД — ХҮДӨӨ АЖАХЫДА

КИРОВ. Россин Федерациин Оборонын министерствын микробиологиин эрдэмшэнжэлгын Кировэй институтай эрдэмтэд газарай хүрьһые хорото химическэ зүйлнүүдһээ хүсэд сэбэрлэхэ түхеэрэлгэ зохёогоо.

Ургамалнуудые элдэб бодосоор сүршэхэдэ гү, али промышленна предприятинуудай үлэгдэлнүүдээр байгаалние бузарлахада хүрьһэндэ шэнгэнэн гербицид, пестицид болон хорото бусад зүйлнүүдые үгы хэжэ, энэ түхеэрэлгэ сэбэр продукци абаха арга олгоно.

Вяткын сэрэгэй микробиологууд биотехнологическа проектнүүдтэ хабаадалсажа, Россин түрүү эмхинүүдэй эрдэмтэдтэй хамта ороной олонхи нютагуудта тон хэрэгтэй хэдэн арбаад препарат ба технологи зохёоһон байна. Газарай хүрьһэнэй үрэжэл һайжаруулхаһаа эхилээд, үйлэдбэриин үлэгдэлнүүдые биологиин талаар сэнтэй продукци болгон буйлуулха хүрэтэр хүдөө ажахын үйлэдбэриин бүхы шатануудта тэдэниие хэрэглэжэ болоно.

НИИТЫН ЭМХИДЭ НАЙДАНА

МИНСК. Беларусида эмхидхэн байгуулагдаһан нинтын шэнэ эмхи немец холбоонтой хамта ажаллаха юм. Дэлхэй дээрэхи медицинын һалбаринуудай хүгжэлтэ, шэнэ технологинууд тухай мэдээсэл суглуулха, дэлхэйн хэмжээнһээ дутуугүй мэргэжэлтэй медицинын кадрнуудые бэлдэхэдэнь, республикада туһалха гэһэн зорилго уласхоорондын энэ холбоооной урда табигдана.

«Минск хотые дэмы шэлээ бэшэбди. Беларусиин зон Чернобылиин аюулһаа хэнһээшье ехээр хохидоһон байна,—гэжэ Берлинэй «Целендорф» больницын профессор Фаубель хэлэнэ.—Манай эмхи гол түлэб эмшэлэлгэ хэдэг юм. Мүн медикаментнүүд болон клиническэ түхеэрэлгэнүүдээр туһалхабди. Залуу эмшэдые гэртээ хүнние аргалха аргануудта һургахаар түсэблэнэбди. Германида һурахаяа эгээн түрүүлэн ошохо 12 эмшэд шэлэгдэнхэй. Медицинын зарим һалбаринуудта бидэшье Беларусиин дүршэл хэрэглэхэ байнабди».

ИТАР—ТАСС.

СНГ: тобшо һонинууд

ЕХЭ ХЭМЖЭЭНҮҮД ХАРААЛАГДАНА

ГОРНО-АЛТАЙСК. Россин Федерацийн правительствын «1994—1995 онуудта Семипалатинскын полигон дээрэхи ядерна туршалганнуудай нүлөөндэ дорожо болоо зонодо ажаһуудаг Алтайн Республикын зоннне элүүржүүлхэ талаар хэмжээнүүд тухай» гэһэн байгша оной февралиин 3-да Виктор Черномырдинай гараа табиһан тогтоолоор энэ нютаг атомна тэнэрэлгэнүүдһээ хохидоһон гэжэ тоологдохо болоо. Энээнһээ уламжалан, элүүрые хамгаалгын шэнэ эмхи зургаануудые барихадаа, хүдэлжэ байгаа эмхи зургаануудые нарижуулан һайжаруулха, медицинын түхеэрэлгэнүүдые, эмүүдые, санитарна автотранспорт худалдан абаха, эмшэлэлгын түбүүдтэ хүүгэдые ба эхэнүүдые аргалха гэхэ мэтын хэмжээнүүдые хараална. Тэдэ зорилгонуудта Алтайн Республика хоёр жэлэй туршада федеральна бюджедһээ 50 гаран миллиард түхэриг ба 7 шахуу миллион доллар абаха юм.

(ИТАР—ТАСС).

Регионууд хоорондын худалдаа наймаанай «Арм[illegible] нэгэдэл байгуулагдаһан сагаа хойшо үйлэдбэрие[illegible] гэлжэ хүгжөөнэ, олзо олоноо дараад байнгүй [illegible] оруулна.

Онсолбол, гарза гаргашаһаа хохидожо ядарһан [illegible] ба химическэ аргаар сэбэрлэдэг цех эдэнэр [illegible] абаа һэн. Мүнөө энэ цехые урагшатайгаар [illegible] тула яһала оролдолго гаргагдана. Анханһаа эндэ [illegible] жэ байһан Наталья Хптрихеева, Галина Михайлов[illegible] шэд дээдын дүршэл шадабаритай мэргэжэлтэд юм.

Нэгэдэлэй столярна цехэй хүдэлмэриншэд сонсо[illegible] жо, үүдэ, һуудал, һандалинуудые, бусадшье юумэ[illegible] бүтээжэ, хүн зоной захил саг соонь, түргэнөөр [illegible] хые оролдоно.

Нэгэ үгөөр хэлэбэл, энэ орёо сагта юрэл [illegible] наймаагаар дашуурангүй, хүн зондо туһатай, бүт[illegible] ажал эрхилхэ гээшэ дэмбэрэлтэйл даа.

В. МАТВИЕВСКИИЙ ф[illegible]

Соёлшод—хүдөөгэй ажалшадта

МАНАЙ АМЖАЛТАНУУД, ДУТУУ ДУНДАНУУД

аймагай газар дай, мүн нүүдэл нхинүүд тоолог- Зоние соёлой аар хангаха, но- ашнүүдые үн- ар нёдондо ехэ эгдэ.

Хурамшын, Сотниковой уран аралгада хаба- адай коллекти- блика болон рай- гдэһэн хэмжээ а, үдэшнүүдтэ уран бэлигээ ршэлһэн байна. ицина», «Алтан «Наранай туяа», конкурснуудта, нвальда тэдэнэр элиг шадабариа ым.

торнай анха тү- эхир хүнүүдэй р булын кон- ихидхэгдэ. Нё- ө үнгэргэгдэнэ у-программууд- рсын лауреадай манай аймагай най коллектив абылатай.

соёлой байшан- орынь Ю. Д. Дам- ын СХТ-гэй хү- бой (С. С. Гаври- ын соёлой бай- . О. Лепхобоева) д, мүн Сотнико- унай фабрикын бэрилгэшэнь И. И. Гильбэрын арадай С. Запханов), соё- ориндэ, арад зоной абари хүгжөөлгэ- хубитаяа оруул- манай уран һай- лектив Яруунын ожо, уран бэлигтэ- ЖАБАЙДАЛ ЭОДОГ ХҮНҮҮД

дэ» гэһэн сало- н, оёһон хубсаһа- ьнүүдэй харалга- ходоо олон бай- убсаһа харуулдаг гарахынь «хажуу- ос» гэжэ театрай- зүгэй арадуудай ые бэлэглэнэ. Үян тэй, урин зохид абартаа-зүндаа үм- наһанай олон янзын ые харуулна.

гаралгануд дээрэ һонирхохоёо зон Тэдэнэр үнэтэй- мүнөөнэй хубса- ажа абаха шадал- нэдэй аша туһада дүүд хүдэлжэ бай- фойе соо «Лора- ёр магазин хубса- удалдаа үнгэргөө. дээдэ гарай ателье логдодог. Салондо 60 хүн хүдэлдэг

драмын театр соо үдэр хойно хой- ёр харалгануудай зон дүүрэн байгаа. хамта оперо бо- ай театрай өөрынь жэнээнь, һаяхан Леонковалын гэжэ оперын бо- зал соо зон үсөөн Нимэ зүжэгүү- ынь түлөө бэлэд- тэй, город соогуур, атрай хажууда бэшэ, мэдэсэлнүүд үл- байха ёһотой. Радио етэнүүдээр мэдээ- үргэнөөр хэгдэхэ Нимэ юумэнэй хэгдэ- ийнинь харамтай. одын» харалгануд бэлдэгдэһэн байдаг. р, искусствын га- ажал ябуулагша Дан- алуевай үүргэ ехэ дэглөхээр. Энэмнай гэжэ театрай хүтэл- ө гүб даа.

атр соо табигдаһан дые алдар ехэтэ Эсамбаевай гүйсэ і- атарнуудтай адли гэ- одогби. Үшөө тин- р жэлэй саана манай жэ, бултыемнай гай- Монголой Дархан гу, хатарай ансамбль- захэдэшье болоно.

-модын» эдир залуу үд гөё һайханаар даг байна. Нимэ дан- ые суглуулхань бэр- олонхи ушарта тэдэ- ийлсэдэ уулзаад, асаһан байдаг. За- ь газетэ соо сонос- шаад. «Лимонэвой» гэһэн адресаар ерэ-

Улаан-Үдэдэ «Ло- оо» гадна, нарин мануфактурын уран модельер Зоя Дам- туршалгын цех ой юм.

мүнөө дээрэ дурдаг- алоной эзэн эхэнэр- Эдэмнай хадаа—мо- дельер Лариса Александровна Дагданова болон Лариса Федоровна Кайназарова гэгшэд мүн болоно.

Энэ салон хүндэ хүшэр байдалтай ушардаг байна. Налогууд дээрэһээнь ходо «дарадаг». Тиниэдэнь оёдолшодынь хөөр халаанда хүдэлдэг болоо. Эсхэн оёгшодынь—үндэр мэргэжэлтэйнүүд. Эдэндэ тиимэшье ехэ үлүү мүнгэн түлэгдэдэггүй. Тиимэшье һаань, эндэхи хүдэлмэрилэгшэд ажалдаа дуратай.

«Лора-модын» хоёр магазинда хубсаһа худалдажа абахала ерэшэдынь онсо илгардаг. Хилын саана гарахала түхеэрэгшэд эндэ хубсаһала оюулдаг.

Бүд дээрэ угалзануудые хэдэг цех эндэ худэлдэг. Уран зураша Нина Борисовна Коростина тус цехые хүтэлбэрилнэ.

Салон соо зарим бүтээлнүүдээ ганса нэгэдэ хэдэг- гүй, 10-һаа 100 хүрэтэр эл- дэо янзын хубсаһа бэлдэдэг байна. Скатертьнууд, пулаа- дууд энэ салон соо хүнүүдэй анхаралда табигдана.

1975 онһоо хойшо Л. А. Дагданова «Бурятшвейбыгдэ» худэлжэ эхилээ. дүршэл ехэтэй оёдолшон болоо. Энэ салон соо эхинһээнь хойшо гурбадахи жэлээ тэрэ ажалла- нэ.

Урдахи жэлнүүдтэ энэ ателье ЗММК-гай КСК соо 200 һууритай зал худалдажа абаад, пятница бүхэнэдэ хараллануудые үнгэргэдэг һэн. Харин мүнөө мүнгэнэй хомөрһоо боложо, нимэ үүсхэлнүүдые бэе дээрэ даажа абахаяа болинхой.

Түгэсхэлдөө модо харуулдаг хүнүүд тухай үшөө дахин хөөрэхэмни. Ирина Пантаева—энэ салоной гол омогорхол мүн. Энэ эхэнэр хоёрдохи жэлээ Парижда хүдэлнэ. «Лора-мода» гэһэн ательегэй моодо харуулдаг хүнүүд худэлмэриһөө гү, али һуралсалһаа сүлөө сагтаа салондо ерэжэ, ажал хэдэг байна. Залуу дангинануд эндэ худэлхэ дуратай.

Хүгжэмэй училищи дүүргээд, мүнөө ВСГИК-эй оюутан болоһон Алла Бодиева, БГПИ-гэй оюутан Наталья Шагдарова гэгээд хүнэй нюдэ илангаяа баясуулжа шадана.

Эндэ үшөө бэшэшье мэдээжэ хүнүүд бии. Жэшээнь —Дмитрий Мишин. Энэ залуу хүн «Бурда-моденой» Москвада үнгэргэһэн конкурс дээрэ мэргэжэлтэ бэшэ эсхэн оёгшодые нияжа гараһан байна. Мүкөө Мишин Москвагай текстильнэ институдта һурана.

«Лора-модын» амжалтануд бидэниие баясуулна. Саашадаашье ажалынь амжалтатай байха заб даа гэжэ найданабди.

Д. АБИДУЕВ.

Һурагшадай республиканска олимпиадада бурлад хэлэнэй ба литературын бүлэгтэ Мухар-Шэбэрэй аймагай Түгныын дунда һургуулиин һурагша Сарюуна Эрдынеева Гэсэрэй һалаануудые олоор сээжээр хэлэжэ шалгараа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Сарюуна Эрдынеева.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

УНШАА, ДУУЛАА ҺЭН ГҮТ?

ҮЛЭН ХООҺООР БАЙХАНЬ ГҮ?

Айхабтар шанга ган гасуурай болоһонһоо уламжалан, Эфиопидо ажаһуудаг 5 миллион шахуу хүн үлэн хоо-һон байхадаа болохонь ха. Зоной дунда туража үхэһэн ушарнуудай үзэгдэһэн тухай мэдээнүүд Аддис-Абебедэ дуулдажа эхилбэ. Гадна мал олоороо хосорно, гол горхонууд, соорэм, нуурхануд хатана, нютагһаа зугдан гараашад олошорно гээд баһал мэдээсэгдэнэ. Уласхоорондын туһаламжа Эфиопидо гон хэрэгтэй гэжэ эндэ тоологдоно ха юм.

ХЭН ХЭДЫ ШЭНЭЭНИИЕ?

Гүрэн	Банан (1 хүндэ)	Ананас	Финигүүд
Австрали	8,8	8,4	0,1
Великобритани	5,4	2,4	0,2
Испани	10,2	0,5	0,3
Конго	45 7	43,2	0,0
Нидерланда	6,6	1,7	0,1
ОАЭ	14,2	5,8	32,9
Росси	0,1	0,0	0,03
Саудовска Араби	7,6	1,8	35,2
США	10,9	3,8	0,1
ФРГ	9,2	2,2	0,0
Швейцари	9,1	3,2	0,1
Эквадор	140 9	6,4	—
Ягоһ	4,9	1,5	0,0

Мэдээсэлэй «ТОМА» агентствын мэдээнүүдһээ.

ҺАМААРУУЛХА ГЭЭД...

США-гай президентын һамган Хиллари Клинтонэй олонситэтэй холбоо барисаасынь бэлүүлдэг алба хаагша Нат Лэттимор бүхы французуудые гомдохообо хаш. Сагаан байшангай шеф-повар франц Пьер Шамбрениие ажалһаа гаргахадань, эгээл һүүдэ шинжэ бэлдэһэн эдеэень эдижэ һуухадаа, «Амтатайн эдеэ шанадаг байгаа даа!» — гэжэ Лэттимор үгэ алдаа юм ха. Тэд тэрэ магтаһан эдиэ юумэниинь итальян пицца байһан гула Шамбрен бүри сүхэр голхороо, гомдоо юм аабэа.

ОДООЛ ГЭРЛЭБЭ

Сицилиин мафиин нэгэ кланай «эсэгэ» болохо Тото Риина гэгшэ Сардинада хэдэн жэл соо түрмэдэ һуужа байһанаа, 1966 онһоо хойшо нүүдэсэһэн Антуанетта Багареллэтэй одоол гэрлэхэ гэжэ шийдэбэ. Тотогой эзэлжэ байһан камера сонь айл болоһон тухайнь соносхогдобо. Нимэ Тото Антуанетта хоёрой дүрбэн үхибүүд (баһал мафиозинууд юм) хуулита түрэлхидтэй болохонь гэгшэ.

(Боолнуудһаа абтаба).

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь майн 17, 19, 20-ной дугаарнуудта).

XI. ҮТЭЛХЫН ЗҮЙЛ

145. Хамаг юртэмсэ дахин эбдэрэлэй галда түлэгдэһөөр байтар, энэдэ наада хэжэ, сэнгэн, сэдьхэлээ һамааруулжа байхадаа, ан харанхыда һуугшад, юундэ гэгээн гэрэл бэдэрнэгүйбта?

146. Энэ хубсаһаар халхалагдаһан, һүүдэр мэтэ, шархаар дүүрэжэ, эди хүсэн барагдан тамнргүйдэбэшье, хүсэлоор баригдаһан энэ бэеые харыш даа.

147. Энээхэн бэе шамарлажа барагдаад, тамир тэнхээгүй боложо, үбшэндэ нэрбэгдээд, хэсэг эбдэржэ һалаха, арай байһан мэтэ болоод, энээнэй аминиинь үхэлэй ээнэй аман соо орожо байна.

148. Намартаа унаад хэбтэһэн голоной үрн мэтэ гойр сагаан яһануудые харахада аятай ха гү?

149. Энэ бэеын хэрэм яһаар бүтэжэ, мяхаар хушагдаад, шуһаар дүүрэбэ. Эшэнэй дотор үтэлхэ, үхэхэ, худал, бардам схэмсэг гэхэ мэтэ үндэнэжэнхэй.

150. Ехэ хаашуулай үнэтэ тэргэшье эбдэрхэ. Үтэлхэ гэшэ бэсын эбдэрэлдэ хүргэнэ. Гансахан һайнай һургаал хуушархагүй, эбдэрхэгүй. Изагууртан изагууртан доро энээнине номлохо болтогой.

151. Ном хэрэглэдэггүй хүн шахамал сар шэнги томо болоод, имагта бэень таргалан нэмэбэшье, эрдэм нэмэхэ ушар байхагүй.

152. Галаһаа галаб доро үхэхэ, түрэхэ энэ оршолон ай зоболонтой, тиин энээнине үүсхэгшые бэдэрһэр, тоо томшогүй олон түрэл абабаб.

153. Юртэмсые үүсхэгшэ ши одоо намда танигдабаш. Энээнһээ хойшо энэ мэтые хэжэ шадахагүйш. Шинии барилгын орой ба бүхы холбоеень эбдэбэб. Мүнхэ газарта ойро болон, һүнэнэн хүсэл бүхэнһөө ангижарба (холодобо).

154. Номой һургаал дахангүй, эдир һаһандаа үнэхөөр эрдэнине оложо шадаагүй хүн хадаа эрхэбэшэ хосорхо. Загаһагүй сөөрэм дотор байрлаһан хүхэ дэглын үхэһэн мэтэ.

155. Хэн номто ябадалаар ябангүй, эдир залуу наһандаа үнэхөөр хэрэгтэй эрдэнине оложо шадаагүй һаа, тэрэ хүн анханда шадалтай һэн бэлэйб гэжэ дурдан шаналхадаа, эбдэрээд хэбтэһэн номон мэтэ болоно.

XII. БИ ХЭМЭЭХЫН (ГЭГШЫН) ЗҮЙЛ

156. Хэн өөрынгөө бэеые хайрлажа байбал, хэшээжэ, өөрынгөө саран сахинты, һүнишье оюугаа шудалан һуралсагты.

157. Үнэнэй мүр олоод, тэрэнээ өөрөө батадхаһан хойноо номлогты, мэргэдүүд, тиимэ мэргэдүүд хэзээшье торохогүй.

158. Өөрынгөө номгоодхожо шадаһан багша бусадые илаад шадаха, тэрэ юунэй туладаб гээ һаа, өөрынгөө илаха ушар ехэ бэрхэтэй хэрэг болоно.

159. Би гэгшэ өөртөө ноён ааб даа. Энээнһээ үлэмжэ эрхэтэ эзэн хаанаһаа өлдохоб. Өөрөө өөрынгөө номгодхоходоо, хүн эгээн эрхим захирагшые оложо шадаха.

160. Гэнэг муу ябадал хэжэ, тэрээгээрээ өөдэдэ хоро арьбажуулан бэлэдхэнэ. Тэрэ үйлын болбосорол ерээд, тэнэг тэрэнэй бэсые тоброг болгохо. Алмазай үнэтэ эрдэнини шулуулж эбдэхэ мэтэ болоно.

161. Хизааргүй хэротой сэдьхэлтэйшүүл муу сэдьхэлээрээ баригдажа, үнөөтэ дайсанаа унагааха газартаа өөрынгөө бэе унагааха.

162. Бидэ хадаа үри зоболон гаргагша гэмтэ муу ябадалые бэлэхэнээр хэнэбди. Харин туһатай амгалан байдал гаргагша һайн ябадал үйлэдэхэдэ бэрхэтэй дээрэһээ тэрээнине үйлэдэхэ дураншье үгы байдаг байнабди.

163. Элбэгээр ургаһан жэмэсээ даажа ядаад, нугардаг модоной шэлбэһэн мэтэ, абарагшын номуудые хэрэглэнгүй, хуурмаг замаар ябаһаар, тэнэгүүд өөрынгөө бэедэ доошоо унажын үри хадагалан, тэжээжэ ябадаг байна.

164. Өөрөө муу ябадалтай байгаа һаа, мүн лэ өөрынгөө зобоохо. Нүгэлтэ ябадалһаа холодоо һаа, тэрэ мэтэ гэмүүдһээ хахасаха. Өөрөө өөрынгөө арюудахаха болоно. Арюун бэшэ юумэндэ өөрөө өөрынгөө хүргэхэгүй болоно.

165. Бусад зоной түлөө һанаагаа зобобошье, өөрынгөө уялгые хэншье мартахагүй. Өөрынгөө уялга мэдэгшэ тэрэ хүн дээдын уялгые саран сахидаг болохо.

XIII. ЮРТЭМСЫН ЗҮЙЛ

166. Буруу юмые бү даха! Мунхагай харанхыда бү төөрн! Оорыгөө нүгэлтэ ба хуурмаг ябадал бүхэнһөө хамгаала! Хүнэй үймөөн дотор бү алгаса (сэдьхэлээ һамаара).

167. Һайн ябадалта ба бата байбал үнэн зам даха, һайн ябадалтан энэ наһандаа жаргалан эдлээд, эсэс хойтын сагта үлэмжэ баяр жаргалтай орондо түрэхэ.

168. Үнэн зүб замаар яба. Нүгэлтэ ба хорото мүр доро бү оро. Һайн һаналтан энэ ба хойто наһандаа жаргалан эдлэхэ.

169. Энэ юртэмсые уһанай хөөһэн мэтэ һанажа, зүүдэн, зэрэлгээн мэтэ сэдьхэ. Тингээ һаа, үхэлэй ээзэншье шамайе үзэхэгүй.

170. Энэ юртэмсые эрхэтэ хаанай эреэн тэргэ гэжэ үзэ. Энээндэ тэнэгүүд ороод, жүдхэжэ ябаха. Мэргэд (ухаатайшуул) үзэсхэлэн энэ юртэмсэтэй холбоогүй байха.

171. Хэн нэгэ сагта хэшээлгүй (оролдолгогүй) болобошье, хожом гэмээ мэдээ һаа, зузаан үүлэнэй саанаһаа гэрэлтэгшэ һара шэнги, энэ харанхы юртэмсэдэ гэрэлтэхэ.

172. Хэн урид хэнэн гэмүүдээ һайн ябадалаар хожомоо арилгаа һаа, үүлэтэ һүнн гэнтэ үзэгдэһэн һара мэтэ, энэ харанхы юртэмсэдэ гэрэлтэхэ.

173. Энэ юртэмсэ болбол харанхы һүнитэй адли болоод, энээнние үсөөхэн хүн элсэр хараха. Урьхаһаа алдуураад, огторгойдо нинДэн ошогшо шубуун мэтэ, дээшээ гэтэлэгшэд тон үсөөхэн байна.

174. Гайхамшагта хүсэн түгэлдэр хүн шубуун наранай зүг нинДэн ошохо. Мунхаг нисваанисаа (зоболоноо) дараад, тэрэнэй урьхаһаа алдуурһан мэргэд юртэмсэнээ дээшэ холо зорихо.

175. Худалша һамуун ябадалта хүн ёһо журамһаа онгоёгоор ябаад, харин үхөөд, оршолонһоо хахасахам гэжэ амархан һанана. Тиимэ хүнэй гэмтэ муу ябадалда орохонь ойрэ байна.

176. Нигүүлэсхы сэдьхэлгүй хүн тэнгэридэ түрэхэгүй. Үгэлигые гансахан тэнэгүүд лэ буруушааха. Дээдэ сэдьхэлтэн энэ ба хойтын амгалан жаргалание бүтээхэ.

177. Топилхын (абарагдахын) замай эхин шата гэшхээ һаа, арюун баяр эдлэхэ. Тэрэ баяр хадаа газар дээрэхи засаг түрэһөө дээрэ, тэнгэриин орондо тоогдоһон ушар хадаа хамаг юртэмсыешье эзэлһэн баярһаа дээрэ болоно.

XIV. ҺЭРИГШЫН ЗҮЙЛ

178. Нисваанисай дайсание илаһан, тэрээндэ адли илагдашагүй болоод, сэдьхэлээ номгоодхоһон хадаа һэриһэн, хамагые мэдэгшэ болоһон, оногдошогүй тэрэнние ямар замаар ябуулхабта?

179. Алимад (алибаа) хүсэлэй урьха ба хорондо абтадаггүй, һэриһэн үлэмжэ гэгээн, үзэгдэшэгүй тэрээнние ямар аргаар олохо бэ?

180. Юртэмсын хэрэгһээ холодоһоороо амар жаргагша, наһаараа бисалгалда байгша, хэзээдэ һэргэг, мэргэн бата тэрээндэ тэнгэринэршье атаархаха.

181. Үхэриүүдэй дунда оршохо бэрхэ, номой удха онохо бэрхэ, һэригшын зэргэдэ хүргэхэ бэрхэ болоно.

182. Һэригшын арюун зохеолой тобшонь нүгэлтэ бүхэнһөө холодо, буянта бүхэнөө зүглэ, сэдьхэлээ арюун сахи гэһэн болоно.

183. Хүлисэнгые (тэсэбэри һайтайе) һайн ябадалай дээдэ гэнэ. Доро сэдьхэлые амар жаргалай дээдэ гэжэ һэригшэ дуурисхааба (хэлэбэ). Хэн бусадые барлаг болгоо һаа, аглаги сахигша (отшельник) гэжэ нэрлэгдэхэгүй. Хэн бусадые дорожолоо һаа, хатуужал эдлэгшэ (аскет) гэжэ нэрлэгдэхэгүй.

184. Буддын арюун тогтоолынь хүн бүхэнние бурууштаха, дорожолхые хорижо, номой ёһоор байха ба эдеэ хэжэ хирэтэйгээр эдлэхэ болоод, харин гансаараа байжа, алгасалгүй бисалгал үйлэдэхэ ёһотой гэһэн болоно.

185. Улам ехээр ургажа байха хүнэй шунал хүсэлые алтан бороо хэды оробошье, хангажа шадахагүй. Шунахай сэдьхэлынь хуурмаг болоод, гансал зоболон түрүүлдэг гэжэ мэдэгшэ хүн мэргэн ухаата мүн болоно.

186. Мэргэн тэнгэриин жаргаларшье ханахагүй, тэрэ юундэб гэбэл, гэгээрһэн шаби хүсэлэйнгөө эбдэрхэдэ, баясаха болоно.

187. Аймшагтайгаар үлдэгдэһэн уласууд уула модоной дотор, арюун сэсэрлигэй дунда, тахилай орон шүтөөнэй дорошье бэеэ далдалха газар бэдэрхэ.

188. Тэдэ оронуудта хоргодоһоороо зоболонһоо тонилжо болохогүй тула, шүтөөн болбол хүнние далдалха һайн абаралай орон бэшэ болоно.

189. Һэригшын ба тэрээнэй ном болоод хуварагай абарал доро хоробол, дүрбэн арюун үнэнние гэгээн һонор ухаагаараа мэдэхэ.

190. Ямар үнэн бинб гээ һаа: зоболон үнэн, зоболон гарахын шалтагаан үнэн, зоболон эсэслэхэнь (дүүрэхэнь) үнэн. Зоболонһоо абарагша найман гэшэгүүн арюун мүр үнэн.

191. Үнэхөөр далдалдаг, абарха шүтөөнэй, эрхим абаралай орон энэл даа. Энээнние абаралай орон болгоһон хүн зоболонһоо наһаараа хахасаһан болоно.

192. Амгалан түрэлтые олохонь бэлэн бэшэ, юундэб гээ һаа, тэрэнэй мүндэлжэ түрэхэнь хоморой болоно. Мэргэдэй түрэһэн орон үргэжэн дэлгэрхэ.

193. Һэригшые мэдэхэнь зол, ном үнэн һайнаар мэдэхэ зол. Арюун хуралай дунда эбтэй байха зол. Хатуужалда ханан, амарха зол болоно.

194. Муу ябадалай һэдэлгэ орхижо, үйдхар шунахай наһаанай хүсэтэ урасхалые зорижо гаталһан, абарагдахын орон олоһон, нисваанисаа һэригшэд ба тэдэнэй шабинар хүндэлэгдэхэ.

195. Тонилхын (абарагдахын) сүлөө ологшодой алдар саглашагүй ехэ.

XV. ЗОЛ ЖАРГАЛАЙ ЗҮЙЛ

196. Бидэ хоро сэдьхэгшэдтэ хорогүй һуйһанаараа жаргалтай байнабди. Тэдээнтэй тэмсэлдэхэнээ сүлөө һуунабди.

197. Үөшэн эмгэгтэйшүүлэй дунда үбшэнгүй һуйһанаараа бидэ, ай, жаргалтай байнабди. Ядарһан тэдэнэй дунда элүүр һуунабди.

198. Хомхой сэдьхэлтэнэй дунда хомхой сэдьхэлгүй һуйһанаараа, ай, бидэ жаргалтайбди. Хомголзохо (хомхойрогшодой), эмнигшэдэй (горигшодой) дунда хобдогүй амар һуунабди.

199. Юумые юуншье үгы гэжэ бү нэрлэгты, ай, бидэ ехэ жаргалтай байнабди. Арюудаһан бидэ гэгээн тэнгэринэртэ адли болоно бэшэ гүбди?

200. Илалта хорото сэдьхэл түрүүлдэг. Илагдагшые уйдхар нэрбэхэ. Илаха ба илагдахын баяр гомдолһоо холодоһоной тулада амар бологшод жаргалтай һууна.

201. Ташаяантын (шунахай) дүлэнһөө халуун гал үгы, муу һанаанһаа хоротой юумэн үгы, бодо (бодис) доро дурлахаһаа үлүү зоболон үгы, амар болоһонһоо үлүү жаргал үгы байха юм.

202. Үлэсхэлэн гээшэ эгээл ехэ ядарал, шунахай хүсэл —эгээл ехэ зоболон болоно. Үнэнэй замые найдамтайгаар барижа ябаһан хүндэ хүсэлөө һүнөөхэнь дээдэ зол болоно.

203. Мэндэ гээшэ амгаланай дээдэ. Сэдьхэл ханаһан ушар хуу сангай (эд зөөрнин) эгээл үнэтэйнь, амар һууха гээшэ нүхэрэй эрхим. Тингэбэшье, хүсэлөө унтараахань эгээл дээдын зол болоно.

204. Аглагта байжа, амар һуухын амта абаа һаа, үхэлһөө айхагүй, нүгэлшье үгы байха. Тэрэ үнэшние мэдэнһээ гарадаг бата амгаланаар амидаран һууха болоно.

205. Буянтайшуулые харахада аятай, тэдээнтэй хамта байхада үнэхөөр жаргал болоно. Тэнэгүүдтэй ушархагүй муи лэ зол болоно.

206. Тэнэгүүдтэй хамта байгаа һаа, мэдэхэгүйн зам доро үнн удаан төөрихэ. Тэнэг хүнтэй ханилхада, дайсантай һуйһан мэтэ, зоболон асардаг. Мэргэн хүнтэй нүхэсэхэдэ, хайрата түрэлхидтэеэ ушарһан мэтэ, жаргалтай байдаг.

207. Һайн ябадалда дадал болоһон, тэсэбэри һайтай буянта мэргэдые дахагты. Ододые дахаһан һара мэтэ амгалан түрэлтын хойноһоо дахагты.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха).

Бата-Далай Очиров

ҮНЭНЭЙ МҮР

ИТАР-ТАСС: ТҮДИ ДЭЛХЭЙ МҮНӨӨДЭР

НЬЮ-ЙОРК.

Урда-Хитадай далайн нефтийн түлөө Хитад Вьетнам хоёрой хоорондо хёмороон дэлгэржэ магадгүй гэжэ США-гай сэрэгэй талаар шэнжэлэгшэд тоолоно. Хапойн хэлэһэнэй ёһоор, Вьетнамай мэдэлдэ ородог нютагуудай Урда-Хитадай далайн оёорто нефть бэдэрхэ худолмэри эхилхэ түсэбүүд тухайгаа үнгэрэгшэ һарада Пекин соносхоһон байгаа гэжэ «Таймс» журналай һүүлийн дугаарта бэшэгдэнэ. Дүтэрхыгөөр абаад үзэхэдэ, 700 миллион тонно нефть тухай хөөрэлдөөн гэжэ эрдэмтэд сэгнээ. Тингэжэ Америкийн «Мобил ойл» корпорацийн хүтэлбэрилдэг консорциумай хабаадалгатайгаар энэ хэбтэшые шэнжэлхэ тухайгаа Вьетнам хэлсэһэн байна. Тингэжэ энээнэй үндэһэн дээрэ хоёр ороной хоорондо хёмороон дэлгэржэ магадгүй.

«Гол түлэб агаарай сэрэгэй хүсэнүүдые шангадхаһанай ашаар байгаалийн баялигуудые саашадаа хамгаалха зорилготойгоор Вьетнамай бюджет һүүлэй үедэ 50 шахуу процентээр дээшлээ» гэжэ журнал тэмдэглэнэ. Гэбэшье «Хитадтай тэмсэхын тула Вьетнамда хэрэгтэй зэр зэбсэг үгы,— гэжэ сэрэгэй шэнжэлэгшэд тоолоно. — Гэбэшье Вьетнамай үндэһэн арадтаа үнэн сэхэ байһые хараадаа абангүй байжа болохогүй».

БЕРЛИН.

Дайнай удаадахи бүхы түүхэ соо Нэгэдэмэл Германийн түрүүшын президентые һунгахын тула Федеральна суглаанай гэшүүд Рейхстагай байшан соо суглаһан байна. Гүрэнэй мүнөөнэй толгойлогшо Рихард Фон Вацзеккерэй этигэмжэ түлөөлэлгын болзор июнийн 31-дэ түгэсэхэ. Харин ФРГ-гэй гол хуулийн дүримэй ёһоор тэрэнэй орондо орохо хүн энэ болзорһоо 30 үдэр урид тодорхойлогдохо ёһотой. 1974 онһоо хойшо Президентын һунгалтые майн 23-да үнгэргэдэг байха гэжэ шиндхэгдэнхэй. Юуб гэхэдэ, 1949 оной энэ үдэр ФРГ-гэй үндэһэн хуули баталагдан абтаһан байгаа бшуу. Энэ удаа Роман Херцог, Иоханнес Рау, Хильдегард Хамм-Блюхер, Пекс Райх гэһэн дүрбэн хүн гүрэнэй дээдын тушаалда һуури булаалдаха.

НЬЮ-ЙОРК.

Уоррен Кристофер США-гай гүрэнэй секретарийн тушаалда удаан байха гү? «Президент Клинтонэй гадаадын политикын һула байһан тушаа һанаагаа зобоһон ушарнуудай болон асуудалнуудай улам олошоржо байгаа хадань яһала удаан энэ тушаалаа эзэлжэ магадгүй» гээд «Тайм» журналай һүүлшын дугаарта тэмдэглэгдэнэ. «Энэ захиргаанай бага шадалтай байһаниинь эли боложо захалаа. Тиимэһээ президентын тушаалда байһан Клинтонэй ажал ябуулга доогуур сэгнэгдэнэ. Ямар нэгэн хэмжээ абаагүй һаа, саашадаа америкынхид бүри дурагүйдэжэ захалха» гээд журнал тэмдэглэнэ.

БУЭНОС-АЙРЕС.

Аргентинын Президент Карлос Менем байгша оной октябрийн эсэс багаар албанай хэрэгээр Россида ерэхэ. Урда Америкын энэ гүрэнэй гадаадын хэрэгүүдэй ба соёлой министр Гидо Ди Делла энээн тухай мэдээсэнэ.

Советскэ Союзай һандаран һалаһанай һүүлээр Президент Менем түрүүшынхиеэ Россин нислэл хото ошохонь гээд «Кларин» газетэдэ толилогдоһон министрэй мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ.

Президент Менем нэгэн доро Украина болон Армени ошохо юм.

НЬЮ-ЙОРК.

Гантийн сэрэгэй албанай толгойлогшо Рауль Седрас болон тэрэнэй тала баригшад энэ олтирогоо гараж, ямар нэгэн ондоо гүрэндэ амгалан тайбан ажаһуухын түлөө эрхэ байдал нюусаар бэлдэжэ байна гээд «Ньюсуик» газетэ һүүлшынгээ дугаарта бэшэнэ. Гантийн мүрдэлгын дүнгүүдээр хараад үзэхэдэ, штабай генерал болон офицернүүд шуугаагүйгөөр мүнгээ Европын болон Азийн счедто нюусаар оруулна гэжэ Пентагоной шэнжэлэгшэ тэмдэглэнэ.

Ямар оронуудта тэдэ түбхинэжэ болохоб гэхэдэ, Франци гү, али Африкын нэгэ оронние тэдэ нэрлэ.

ИТАР—ТАСС.

УГАА УҺАНДА АЛДАНГҮЙ ЯБАХА— БИДЭНЭРЭЙ НАНГИН ЗОРИЛГО

РЕПОРТАЖ

Хоца Намсараевай нэбэмжэтэ Хэжэнгын дунда һургуулидa хүдэлһэн, тэрэнние дүүргэжэ, болбосоролой аттестат абажа гараһан хүнүүд майн 20-ной үдэрые хүлеэжэ ядан байгаа һэмди. Нэгэ үдэр урда, майн 19-дэ, гэнтэ хүйтэрөөшье һаань, эбхэжэ хадагалаад байһан дулаан хубсаһаяа дахинаа гаргажа үмдөөд, үглөөнэй 7 сагта сугларха гэһэн болзортоо хотын ногоон дэлгүүрэй хажууда байха автобустоо ошожо һуугаад, Хэжэнгэ нютагаа, һургуулидаа яарабабди.

Олон ондоо жэлнүүдтэ тус һургуули дүүргэһэншье һаа, нэгэ нютагай зон хадаа яриха, хэлсэхэ юумэнэй барагдаха бэшэ—замай үтые, сагай ошоһые мэдэнгүй, Дорготын дабаагаар хиксээл ябатарнай, Бурганстайда бүлэг зон маниие угтажа байба.

Буряад басаган дэгэлнүүдые үмдэһэн, хадагтайга сагаан эдеэ бариһан хэдэн бэрээд үгтамжын дуу дуулажа, ёһолон хүндэлэн абаба. Һүүлээрнь Хэжэнгын һомоной захиргаанай зайһан Ц. Ц. Дугаров, һургуулиимнай директор Ц. Ц. Бадмаев гэгшэд үгэ хэлэжэ, түрэл һургуулиингаа 80 жэлэй ойн баярта зорюута ерэжэ ябаһан бидэнэрые амаршалба.

Автобусоороо һургуулиингаа хашаа соо орожо буубабди. Микрофоноор амаршалгануд зэдэлбэ. Тусхай столнуудта ошожо, бүридхэлдэ абтахыемнай, һүүлээрнь столоводо орожо, хоол барихыемнай дурадхаба.

Һургуули соомнай һайндэрэй байдал тогтонхой. Хүргэжэ дуун, хүхюу зугаа энеэдэн, үнинэй уулзаа, харалсаагүй хүнүүлэй бахархамэ үгэнүүд дуулдана, гар гараа адхалсаха, ханаран тэбэрилдэхэнь харагдана. Выпуск бүхэнөөрхин заагдаһан классуд соогоо суглархын тулада бэе бэеэ бэлэрнэ, хүтэлнэ, борбилоонууд шэнгеэр шаг шууяа табилдаһаар һубарина...

Һургуулиимнай 80 жэлэй түүхэ тухай хөөрэнэн музейн нээлгэ болобо. Бүхы багшанарай, тэрэ тоодо музейе даагша Т. И. Нороевагай, мүн олон тоото һурагшадай габьяа тэндэ ехэ гээд тэмдэглэхэ шухала. Эрдэм һуралсалай ветеран Анна Дышиновна Жамбаловагай музейн үүдэндэ татагдаһан улаахан лентэ хайшаламсаарнь, түлхисэлдэхэһөө наахануур болон орожо, һургуулиингаа түүхээр һонирхободби. Үгэ хэлэлгэ болобо. Геолого-минералогическа эрдэмэй доктор Ц. О. Очиров, хүдөө ажахын эрдэмэй доктор Ц. Х. Цыжитов болон бусад түрэл һургуулиингаа музейдэ номуудаа бэлэглэбэ.

Үдэрэй 3 часта районой «Одон» гэжэ кинотеатр соо һайндэрэй үдэшэдэ багтажа ядатараа сугларбабди. «Мүнөөдэр бултадаа сугларһаниай ямар гоё гээшэб» гэжэ бэшээтэй хүшэгэ тайзан дээрэ намилзана. Һургуулиин директор нүхэр Бадмаев үдэшые нээбэ. 49 выпуск хэнэн 80 жэлтэй һургуулиие 3072 һурагша дүүргээ. Тэдэнэйнь 13-ниинь алтан, 31-ниинь мүнгэн медаль зүүжэ гараа.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда алдалан унаһан 120 һурагшадай дурасхаал ёһологдон, 1 минута соо сугларагшад дуугайхан зогсобо.

Дайнай боложо байһан хатуу шэрүүн 1942 ондо түрүүшын 14 хүн тус һургуули дүүргэжэ гараа. Тэдэнэй 12 хүбүүдтэ болбосоролой аттестадтай хамта фронтдо татаһан саарһан баривулагдаһан байна. Тэдэнэй 4-ниинь наһа бараа. 2-нь инвалид болоод бусаа. Сэрэгшэ-һурагшадай дурасхаал тус һургуулида хэтын хэтэдэ мүнхэ!

«Һургуулиимнай жэлнүүд...» гэжэ дуун гүйсэлхэгдэбэ. Зал соо һууһан, байһан хүнүүд бултадаа һуралсалайнгаа жэлнүүдые, эдир наһанайнгаа нүхэдые, багшанараашье уяран, уяран һанажа байһан байха.

Түрэл һургуули, багшанар тухайгаа дурсалга жэгтэй һонин байна даа. Тэрэ үедэ залуухан, сэбэрхэн ябаһан багшанарнай мүнөө хараха янзада хубилаашье һаа, хөөрэлдэхэ, дуугаралсахадамнай, үнөөхил урданайнгаа шэнги, уриханууд, дулааханууд байбал даа.

Һургуули тухайгаа, тэрэнэй выпускнигууд тухай дуулаад байхадаа, нимэ һургуулиин һурагша байһандаа омогорхохоор байгаа һэн. Эндэһээ эрдэмэй 8 доктор, 9 кандидат гаранхай. Республикымнай физико-математикын эрдэмэй түрүүшын доктор Ц. Б. Шойнжуров—энэ һургуулиин шаби. Тус эрдэмэй нимэ олон доктор болон кандидадууд ямаршье ондоо һургуулида үгы ха юм.

Х. Намсараевай нэрэмжэтэ Хэжэнгын дунда һургуулиин багшанар-ветерануудые дурсажа, шагналга болобо. Аяар 25 жэлэй туршада энэ һургуулиие хүтэлбэрилжэ ябаһан Д. Г. Баяртуев түрүүшын ондо тайзанда уригдажа, гарай алтан часаар шагнагдаба. 1945—1949 онуудта директор байһан, мүнөө РСФСР-эй Педагогическа эрдэмэй академиин бодото гэшүүн (академик), педагогическа эрдэмэй доктор, профессор П. Р. Атутовта мүнлэ алтан час дамжуулагдаа.

Үнэтэ бэлэгүүд олохон багшанарта барюулагдаа. Харюугай үгэнүүдшье байгаа. Жэшээнь, алтан час бэлэгтэй Г. А. Тармаев: «1949 ондо Хэжэнгын дунда һургуулида залуухан мэргэжэлтэ багшалхала ерээ һэм. Эндэ би багша болон болбосорооб. Үхибүүдые һургаха зуураа, өөрөөшье һуралсааб. Бэлигтэй һурагшадаршье баян байгдаа. Һайн нютагта, һайн коллектив соо хүдэлһэмни, хуби заяанаймни жаргал агша. Энэ һургуулидаа гарай хөөр алтан частай болооб. Түрүүшымни алтан часые һурагшадни 1954 ондо бэлэглээ һэн».—гээд БГПИ-гэй профессор уяран байба.

Тус һургуули дүүргэжэ гарагшадай амаршалга, бэлэгээ барилга удаан саг соо үргэлжэлөө. Эрдэмэй докторнууд Д. С. Сандитов, Г-И. Б. Дандароп, Ц. Х. Цыбжитов, Ц. О. Очиров «Хэжэнгэ» эблэлэй түрүүлэгшэ, медицинын эрдэмэй кандидат С. Ц. Цыреторов, уран зохёолшод Ц. Р. Галанов, «Буряад үнэн» газетын редактор Ц. Б. Цырендоржиев болон бусад амаршалгын халуун үгэнүүдые хэлэжэ, гарай бэлэгүүдые баряа.

Тинхэдэ Россин элитэ эрдэмтын тоодо ороһон монголовед, 1949 ондо дүүргэһэн Ш. Б. Чимитдоржиев үгэ хэлэхэдээ, «бидэ Чимитдоржиевуудые һургаһан, хүмүүжүүлһэн энэ һургуулидаа гүн сэдьхэлэй баяр хүргэнэбди» гэжэ доро дохин ёһолһон байна.

Республикымнай эрдэм һуралсалай министрэй орлогшо Е. Б. Раднаева: Хэжэнгын дунда һургуулиие 80 жэлэйнь ойгоор амаршалаад, бүлэг багшанарта Министрнүүдэй Советэй Грамота дамжуулжа, министерствынгээ зүгһөө трактор бэлэг нэрлээ. Хэжэнгын районой захиргаанай гулваа Д. П. Суворов автомашина бэлэглээ. Энэ мэтэшэлэн амаршалганууд, бэлэгүүд тоо томшогүй олон байгаа гээд түгэсхэе. Бултыень тоолохо болоо һаамнай, горитой сагшье, саарһаншье хэрэгтэй.

Амаршалгануудай дүүрэһэн хойно тус һургуулиин багшанар, һурагшад ойн баярай ехэ концерт наада харуулаа. Эсэстэнь сугларагшад ойн баярай столдо уригдажа, баяр найраа тэмдэглэһэн байна. «Бидэ хаанзhаа гараhанаа, хүн болоhоноо хэзээдэшье мартахагүйбди, омогорхожо ябадагбди» — гэжэ эрдэмэй доктор, профессор, Новосибирскын университэй филиалай ректор Г-Н. Б. Дандароной хэлээшээр дүүргэхэмни. Юундэб гэхэдэ, эдэ үгэнүүд Х. Намсараевай нэрэмжэтэ Хэжэнгын дунда һургуули дүүргэһэн, дүүргэхэшье хүнүүдтэ бултандань хабаатай.

В. ТОКТОХОЕВА,
манай корр.

XVII жаранай модон хүхэ нохой жэл (1994-1995 он)

ЗУНАЙ ЭХИН ШАРАГШАН МОГОЙ ҺАРА

Буряад литэ	21	22	23	24	25	26	27
Европын литэ	30	31	1	2	3	4	5
Гараг нэрэ Үдэр	Дабаа Һара понед.	Мягмар Марс вторник	Һагба Меркури среда	Пүрбэ Юпитер четверг	Баасан Салбон пятница	Бимба Сатурн суббота	Ним Нар воск
Үнгэ Үдэр	улаан луу	улаагшан могой	шара морин	шарагшан хонин	сагаан бишэн	сагаагшан тахиа	хар нохо
Мэнгэ	9 улаан	8 сагаан	7 улаан	6 сагаан	5 шара	4 ногоон	3 хү
Һуудал	гал	шорой	түмэр	огторгой	үһан	уула	модо

Гарагай 2-то буряад литээр 21 (майн 30). Улаан луу, 9 улаан мэнгын, галда һуудалтай үдэр. Энэ үдэр гарагай 2 хадаа Уһан махабодотой, эхэнэр хүнэй һүлдын үдэр гэжэ уншагшад хадуугаа бээ. Бурханда, лусуудта мүргэхэдэ, үргэл үргэхэдэ, хэшэг даллага абахада, бисалгал хэхэдэ, буян үйлэдэхэдэ, дайсадые, ада шүдхэр дарахада, нүүдэл хэхэдэ, эд, үхэр, мал ондоо хүндэ үгэхэдэ, түмэрэй хяһаа гаргахада, зүүдхэл зүүхэдэ, һайн байха. Гэбэшье шэнэ хубсаһа үмдэжэ, ном соносожо, онгосо, һала дархалжа, хүүргэ, модо тээрмэ бүтээжэ, хүниие ханажа, төөнэжэ, хүрьһэ зөөлэрүүлжэ, газар малтажа, үхэһэн хүниие хүдөөлжэ, ондоо хүниие зобоожо, эбгүй хүнтөөэ эблэржэ, бэриие гэртээ оруулжа, мал үүсэлжэ болохогүй. Гадна энэ үдэр нэгэ хэлэнһээ нүгөө хэлэндэ ном оршуулаагүй һаа, дээрэ. Үһэ абаа һаа, үбшэн хүрэхэ.

Гарагай 3-да буряад литээр 22 (майн 31). Улаагшан могой, 8 сагаан мэнгын, шоройдо һуудалтай үдэр. Энэ үдэрнай дашаниматай (үлзы хутагтай), ехэ найн үдэр. Илангаяа нүгөө талын муу хүсэнүүлые дарахада, худалдаа наймаа эрхилхэдэ, мал үүсэлхэдэ, лусуудта үргэл үргэхэдэ, үбшэ аргалхада, нүүдэл эрхилхэдэ, бурханда мүргэхэдэ, аршаанаар угаахада, угаал хэхэдэ, сан табихада, даллалгын ном уншахада, сахюусанда үргэл үргэхэдэ, бэрини хэрэг үйлэдэхэдэ, һайн байха. Үһэ абабал, эдеэ хоол, ундан элбэгжэхэ.

Гарагай 4-дэ буряад литээр 23 (июнийн 1). Шара морин, 7 улаан мэнгын, түмэртэ һуудалтай үдэр. Гарагай 4 хадаа уһан махабодотой, Ягшасай һүлдын үдэр гэгдэдэг. Ягшас гээшэ юун бэ гэбэл, хада уулада, илангаяа дабаанай ойрадо ушардаг ээзэд. Хэрбээ аянда ябагшадай тогтожо, юумэ үргэжэ хүндэлөөгүй һаа, Ягшас тэдэниие дайсалхаяа ядахагүй. Энэ үдэр эд бараа үйлэдбэрилхэдэ, бүлэдөө хэшэг даллага абахада, худалдаа наймаа эрхилхэдэ, модо отолжо, агнуури хэхэдэ, Наранда, Һарада мүргэхэдэ, һайн байха. Зүгөөр энэ үдэр мал үүсэлжэ, мяха шаража, тоһо хайлуулжа, үхибүү хүлдэ оруулжа, багашуулые гэрһээ гаргаад, ондоо тээшэнь эльгээжэ, һэеы гэр гу. али шэрдэг бүрижэ, хэрүүл шуяа үүсхэжэ, бэриие бүуллагажа, мори худалдажа, мүн худалдан абажа, нүгшэһэн хүнэй хэрэг үйлэдэжэ болохогүй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, эдеэ хоол, эд бараан элбэгжэхэ.

Гарагай 5-да буряад литээр 24 (июнийн 2). Гарагай 5 хадаа Хии махабодотой, бөө (улаган) хүнэй һүлдын үдэр. Шарагшан хонин, 6 сагаан мэнгын, огторгойдо һуудалтай үдэр. Энэ үдэр шэнэ үзэгтэ һурахада, ном уншахада, сахюусанда үргэл үргэхэдэ, бэрини хэрэг үйлэдэхэдэ, һайн байха. Үһэ абабал, эдеэ хоол, ундан элбэгжэхэ.

Гарагай 4-дэ буряад литээр 23 (июнийн 1). Шара морин, 7 улаан мэнгын, түмэртэ һуудалтай үдэр. Гарагай 4 хадаа уһан махабодотой, Ягшасай һүлдын үдэр гэгдэдэг. Ягшас гээшэ юун бэ гэбэл, хада уулада, илангаяа дабаанай ойрадо ушардаг ээзэд. Хэрбээ аянда ябагшадай тогтожо, юумэ үргэжэ хүндэлөөгүй һаа, Ягшас тэдэниие дайсалхаяа ядахагүй. Энэ үдэр эд бараа үйлэдбэрилхэдэ, бүлэдөө хэшэг даллага абахада, худалдаа наймаа эрхилхэдэ, модо отолжо, агнуури хэхэдэ, Наранда, Һарада мүргэхэдэ, һайн байха. Зүгөөр энэ үдэр мал үүсэлжэ, мяха шаража, тоһо хайлуулжа, үхибүү хүлдэ оруулжа, багашуулые гэрһээ гаргаад, ондоо тээшэнь эльгээжэ, һэеы гэр гу. али шэрдэг бүрижэ, хэрүүл шуяа үүсхэжэ, бэриие бүуллагажа, мори худалдажа, мүн худалдан абажа, нүгшэһэн хүнэй хэрэг үйлэдэжэ болохогүй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, эдеэ хоол, эд бараан элбэгжэхэ.

Гарагай 6-да буряад литээр 25 (июнийн 3). Сагаан бишэн, 5 шара мэнгын, уһанда һуудалтай үдэр. Гарагай 6 хадаа Газар махабодотой, ноён хүнэй һүлдын үдэр. Энэ номой сахюусаниие тахиа, үргэл үргэхэ, эм найруулха, үхэһэниие хүдөө табихада, замда гараха, бурханда мүргэхэ, лусуудта үргэл үргэхэ, абаһанаа бүсааха, ном оршуулха, ном номлохо мэтэн хэрэгүүдтэ һайн. Зүгөөр газар хахалые, ехэ мүрэниие гаталые, загаһа барихые, ханааб малтахые, дайсанаа дарахые, нүүдэл хэхые тэбшээ һаа дээрэ.

Гарагай 7-до буряад литээр 26 (июнийн 4). Сагаагшан тахиа, 4 ногоон мэнгын, хада уулада һуудалтай үдэр. Гарагай 7—Газар махабодотой, нарай үхибүүнэй һүлдын үдэр гэгдэдэг. Энэ үдэр наһа утадхалгын, буян хэшэгэй, эд бараа, мал худалдажа абалгын, таряа тарилгын, газар хахалалгын, найруулгын, гэрэй табилгын, бурханда мүргэхэдэ, эм найруулхада, таряа тарихада, бурханда мүргэхэдэ, бэрн буулгажа, түрэ хэхэдэ, гүрэм уншуулхада, ехэ хүниие бараалхахада, хэшэг даллага абахада, һайн байха. Юумэ бузарлажа, үзэн ядалга үйлэдэжэ, худалдаа наймаа хэхэдэ, муу гэдэг. Хүнэй үһэ абабал, бэе муудаха.

Гарагай 6-да буряад литээр 25 (июнийн 3). Сагаан бишэн, 5 шара мэнгын, уһанда һуудалтай үдэр. Гарагай 6 хадаа Газар махабодотой, ноён хүнэй һүлдын үдэр. Энэ номой сахюусаниие тахиа, үргэл үргэхэ, эм найруулха, үхэһэниие хүдөө табихада, замда гараха, бурханда мүргэхэ, лусуудта үргэл үргэхэ, абаһанаа бүсааха, ном оршуулха, ном номлохо мэтэн хэрэгүүдтэ һайн. Зүгөөр газар хахалые, ехэ мүрэниие гаталые, загаһа барихые, ханааб малтахые, дайсанаа дарахые, нүүдэл хэхые тэбшээ һаа дээрэ.

Гарагай 7-до буряад литээр 26 (июнийн 4). Сагаагшан тахиа, 4 ногоон мэнгын, хада уулада һуудалтай үдэр. Гарагай 7—Газар махабодотой, нарай үхибүүнэй һүлдын үдэр гэгдэдэг. Энэ үдэр наһа утадхалгын, буян хэшэгэй, эд бараа, мал худалдажа абалгын, таряа тарилгын, газар хахалалгын, найруулгын, гэрэй табилгын, бурханда мүргэхэдэ, эм найруулхада, таряа тарихада, бурханда мүргэхэдэ, бэрн буулгажа, түрэ хэхэдэ, гүрэм уншуулхада, ехэ хүниие бараалхахада, хэшэг даллага абахада, һайн байха. Юумэ бузарлажа, үзэн ядалга үйлэдэжэ, худалдаа наймаа хэхэдэ, муу гэдэг. Хүнэй үһэ абабал, бэе муудаха.

Гарагай 1-дэ буряад литээр 27 (июнийн 5). Х... хой, 3 хүхэ мэнгын, ... до һуудалтай үдэр. ... хабодотой, бэеэ хүсэ... нэй һүлдын үдэр. Энэ ... сэргэ бурхануудые ... мүргэл шүтээнэй ... зүйлнүүдые арамнай... да, таряа тарихада, ... һургаха, эмда, нүгшэһэн ... хэрэг үйлэдэхэдэ, та... раг бэрихэдэ, бурхан... гэхэдэ, эм залахада, ... шатаахада, гүрөөнэ, ... нахада, эм залахада, ... та мүргэжэ, үргэл ... тэнгэриде мүргэжэ, ... үргэхэдэ, модо һуу... гэр барюулха газараа ... һүүриниень табихада, ... байха. Зүгөөр газар ... нга, абаһанаа бүсажа... отолжо, тайража, ... сугларга зарлажа, үнөө... жа, бэриие бүуллагажа, ... хэжэ болохогүй. Хүн... абабал, амгалан байдал... шохо.

Гарагай 2-то буряад литээр 21 (майн 30). Улаан луу, 9 улаан мэнгын, галда һуудалтай үдэр. Энэ үдэр гарагай 2 хадаа Уһан махабодотой, эхэнэр хүнэй һүлдын үдэр гэжэ уншагшад хадуугаа бээ. Бурханда, лусуудта мүргэхэдэ, үргэл үргэхэдэ, хэшэг даллага абахада, бисалгал хэхэдэ, буян үйлэдэхэдэ, дайсадые, ада шүдхэр дарахада, нүүдэл хэхэдэ, эд, үхэр, мал ондоо хүндэ үгэхэдэ, түмэрэй хяһаа гаргахада, зүүдхэл зүүхэдэ, һайн байха. Гэбэшье шэнэ хубсаһа үмдэжэ, ном соносожо, онгосо, һала дархалжа, хүүргэ, модо тээрмэ бүтээжэ, хүниие ханажа, төөнэжэ, хүрьһэ зөөлэрүүлжэ, газар малтажа, үхэһэн хүниие хүдөөлжэ, ондоо хүниие зобоожо, эбгүй хүнтөөэ эблэржэ, бэриие гэртээ оруулжа, мал үүсэлжэ болохогүй. Гадна энэ үдэр нэгэ хэлэнһээ нүгөө хэлэндэ ном оршуулаагүй һаа, дээрэ. Үһэ абаа һаа, үбшэн хүрэхэ.

Гарагай 3-да буряад литээр 22 (майн 31). Улаагшан могой, 8 сагаан мэнгын, шоройдо һуудалтай үдэр. Энэ үдэрнай дашаниматай (үлзы хутагтай), ехэ найн үдэр. Илангаяа нүгөө талын муу хүсэнүүлые дарахада, худалдаа наймаа эрхилхэдэ, мал үүсэлхэдэ, лусуудта үргэл үргэхэдэ, үбшэ аргалхада, нүүдэл эрхилхэдэ, бурханда мүргэхэдэ, аршаанаар угаахада, угаал хэхэдэ, сан табихада, даллалгын ном уншахада, сахюусанда үргэл үргэхэдэ, бэриин хэрэг үйлэдэхэдэ, һайн байха. Үһэ абабал, эдеэ хоол, ундан элбэгжэхэ.

Гарагай 4-дэ буряад литээр 23 (июнийн 1). Шара морин, 7 улаан мэнгын, түмэртэ һуудалтай үдэр. Гарагай 4 хадаа уһан махабодотой, Ягшасай һүлдын үдэр гэгдэдэг. Ягшас гээшэ юун бэ гэбэл, хада уулада, илангаяа дабаанай ойрадо ушардаг ээзэд. Хэрбээ аянда ябагшадай тогтожо, юумэ үргэжэ хүндэлөөгүй һаа, Ягшас тэдэниие дайсалхаяа ядахагүй. Энэ үдэр эд бараа үйлэдбэрилхэдэ, бүлэдөө хэшэг даллага абахада, худалдаа наймаа эрхилхэдэ, модо отолжо, агнуури хэхэдэ, Наранда, Һарада мүргэхэдэ, һайн байха. Зүгөөр энэ үдэр мал үүсэлжэ, мяха шаража, тоһо хайлуулжа, үхибүү хүлдэ оруулжа, багашуулые гэрһээ гаргаад, ондоо тээшэнь эльгээжэ, һэеы гэр гу. али шэрдэг бүрижэ, хэрүүл шуяа үүсхэжэ, бэриие бүуллагажа, мори худалдажа, мүн худалдан абажа, нүгшэһэн хүнэй хэрэг үйлэдэжэ болохогүй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, эдеэ хоол, эд бараан элбэгжэхэ.

Гарагай 5-да буряад литээр 24 (июнийн 2). Гарагай 5 хадаа Хии махабодотой, бөө (улаган) хүнэй һүлдын үдэр. Шарагшан хонин, 6 сагаан мэнгын, огторгойдо һуудалтай үдэр. Энэ үдэр шэнэ үзэгтэ һурахада, ном уншахада, сахюусанда үргэл үргэхэдэ, бэриин хэрэг үйлэдэхэдэ, һайн байха. Үһэ абабал, эдеэ хоол, ундан элбэгжэхэ.

Гарагай 4-дэ буряад литээр 23 (июнийн 1). Шара морин, 7 улаан мэнгын, түмэртэ һуудалтай үдэр. Гарагай 4 хадаа уһан махабодотой, Ягшасай һүлдын үдэр гэгдэдэг. Ягшас гээшэ юун бэ гэбэл, хада уулада, илангаяа дабаанай ойрадо ушардаг ээзэд. Хэрбээ аянда ябагшадай тогтожо, юумэ үргэжэ хүндэлөөгүй һаа, Ягшас тэдэниие дайсалхаяа ядахагүй. Энэ үдэр эд бараа үйлэдбэрилхэдэ, бүлэдөө хэшэг даллага абахада, худалдаа наймаа эрхилхэдэ, модо отолжо, агнуури хэхэдэ, Наранда, Һарада мүргэхэдэ, һайн байха. Зүгөөр энэ үдэр мал үүсэлжэ, мяха шаража, тоһо хайлуулжа, үхибүү хүлдэ оруулжа, багашуулые гэрһээ гаргаад, ондоо тээшэнь эльгээжэ, һэеы гэр гу. али шэрдэг бүрижэ, хэрүүл шуяа үүсхэжэ, бэриие бүуллагажа, мори худалдажа, мүн худалдан абажа, нүгшэһэн хүнэй хэрэг үйлэдэжэ болохогүй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, эдеэ хоол, эд бараан элбэгжэхэ.

Гарагай 5-да буряад литээр 24 (июнийн 2). Гарагай 5 хадаа Хии махабодотой, бөө (улаган) хүнэй һүлдын үдэр. Шарагшан хонин, 6 сагаан мэнгын, огторгойдо һуудалтай үдэр. Энэ үдэр шэнэ үзэгтэ һурахада, ном уншахада, сахюусанда үргэл үргэхэдэ, бэриин хэрэг үйлэдэхэдэ, һайн байха. Үһэ абабал, эдеэ хоол, ундан элбэгжэхэ.

Гарагай 6-да буряад литээр 25 (июнийн 3). Сагаан бишэн, 5 шара мэнгын, уһанда һуудалтай үдэр. Гарагай 6 хадаа Газар махабодотой, ноён хүнэй һүлдын үдэр. Энэ номой сахюусаниие тахиа, үргэл үргэхэ, эм найруулха, үхэһэниие хүдөө табихада, замда гараха, бурханда мүргэхэ, лусуудта үргэл үргэхэ, абаһанаа бүсааха, ном оршуулха, ном номлохо мэтэн хэрэгүүдтэ һайн. Зүгөөр газар хахалые, ехэ мүрэниие гаталые, загаһа барихые, ханааб малтахые, дайсанаа дарахые, нүүдэл хэхые тэбшээ һаа дээрэ.

Гарагай 7-до буряад литээр 26 (июнийн 4). Сагаагшан тахиа, 4 ногоон мэнгын, хада уулада һуудалтай үдэр. Гарагай 7—Газар махабодотой, нарай үхибүүнэй һүлдын үдэр гэгдэдэг. Энэ үдэр наһа утадхалгын, буян хэшэгэй, эд бараа, мал худалдажа абалгын, таряа тарилгын, газар хахалалгын, найруулгын, гэрэй табилгын, бурханда мүргэхэдэ, эм найруулхада, таряа тарихада, бурханда мүргэхэдэ, бэрн буулгажа, түрэ хэхэдэ, гүрэм уншуулхада, ехэ хүниие бараалхахада, хэшэг даллага абахада, һайн байха. Юумэ бузарлажа, үзэн ядалга үйлэдэжэ, худалдаа наймаа хэхэдэ, муу гэдэг. Хүнэй үһэ абабал, бэе муудаха.

Гарагай 6-да буряад литээр 25 (июнийн 3). Сагаан бишэн, 5 шара мэнгын, уһанда һуудалтай үдэр. Гарагай 6 хадаа Газар махабодотой, ноён хүнэй һүлдын үдэр. Энэ номой сахюусаниие тахиа, үргэл үргэхэ, эм найруулха, үхэһэниие хүдөө табихада, замда гараха, бурханда мүргэхэ, лусуудта үргэл үргэхэ, абаһанаа бүсааха, ном оршуулха, ном номлохо мэтэн хэрэгүүдтэ һайн. Зүгөөр газар хахалые, ехэ мүрэниие гаталые, загаһа барихые, ханааб малтахые, дайсанаа дарахые, нүүдэл хэхые тэбшээ һаа дээрэ.

Гарагай 7-до буряад литээр 26 (июнийн 4). Сагаагшан тахиа, 4 ногоон мэнгын, хада уулада һуудалтай үдэр. Гарагай 7—Газар махабодотой, нарай үхибүүнэй һүлдын үдэр гэгдэдэг. Энэ үдэр наһа утадхалгын, буян хэшэгэй, эд бараа, мал худалдажа абалгын, таряа тарилгын, газар хахалалгын, найруулгын, гэрэй табилгын, бурханда мүргэхэдэ, эм найруулхада, таряа тарихада, бурханда мүргэхэдэ, бэрн буулгажа, түрэ хэхэдэ, гүрэм уншуулхада, ехэ хүниие бараалхахада, хэшэг даллага абахада, һайн байха. Юумэ бузарлажа, үзэн ядалга үйлэдэжэ, худалдаа наймаа хэхэдэ, муу гэдэг. Хүнэй үһэ абабал, бэе муудаха.

Гарагай 1-дэ буряад литээр 27 (июнийн 5). Х... хой, 3 хүхэ мэнгын, ... до һуудалтай үдэр. ... хабодотой, бэеэ хүсэ... нэй һүлдын үдэр. Энэ ... сэргэ бурхануудые ... мүргэл шүтээнэй ... зүйлнүүдые арамнай... да, таряа тарихада, ... һургаха, эмда, нүгшэһэн ... хэрэг үйлэдэхэдэ, та... раг бэрихэдэ, бурхан... гэхэдэ, эм залахада, ... шатаахада, гүрөөнэ, ... нахада, эм залахада, ... та мүргэжэ, үргэл ... тэнгэриде мүргэжэ, ... үргэхэдэ, модо һуу... гэр барюулха газараа ... һүүриниень табихада, ... байха. Зүгөөр газар ... нга, абаһанаа бүсажа... отолжо, тайража, ... сугларга зарлажа, үнөө... жа, бэриие бүуллагажа, ... хэжэ болохогүй. Хүн... абабал, амгалан байдал... шохо.

ГАИ мэдээсэнэ

БОЛГООМЖОЛОГТЫ!

Байгша оной үнгэрһэн дүрбэн һарын туршада Улаан-Удын үйлсэд талмайнуудта харгын-транспортна 90 усал болобо. Эндэ аяар 21 хүн наһа бараһан, зуугаад зон гэмтэһэн байна гэжэ статистикын мэдээсэл соо хэлэгдэнэ. Энэнь үнгэрэгшэ жэлэйхитэй сасуулжа үзэхэдэ, наһа барагшадай тоо олон болоһон байха юм.

Харгы зам дээрэ үзэгдэһэн эдэ аюулай шалтагааниинь гэхэдэ, жолоошодой дунда хүмүүжүүлгын, һэргылэмжын хүдэлмэри огто ябуулагдахаяа болёо. Хоёрдохёор, томо предприятинуудай, захиргаануудай хүтэлбэрилэгшэд, тэрэ тоодо инженернүүд, технигүүд харгын аюулда орохон жолоошодые хэһээхын, зэмэлхын орондо энэ хэрэгые хуулиин харюусалгада хаба-дуулангүй гү, али захиргаанай яла тохонгүй орхижорхино ха юм. Эдэнэрһээ гадна, үмсэдөө машинатай эрхэтэй энэ үе соо даншье үлүү гарашоо. Һогтуугаар гү, али наркотическа бодосуудые хэрэглэһэн ябаган зоной, жолоошодой гэмээр хэды олон гэмтэ ябуулга болоно гээшэб?

Үнгэрһэн дүрбэн һарын туршада һогтуугаар машина жолоодогшодой гэмээр юһэн усал боложо, гурбан хүн наһа бараа, 10-ниинь хүндөөр гэмтээ. Эдэнэр бултадаа захиргаанай зургааануудай зүгһөө машина жолоодохо эрхэһээ хаһагдаһан, ялада ороһон гээшэ. Эдэнэрые нэрлэбэл. «Лад» гэжэ үмсын предприятиин Д. К. Максимов, «Сувенир» гэжэ бага предприятиин директор З. Г. Мамашвили, «Фотограф» гэһэн үмсын предприятиин хүдэлмэришэн Л. М. Хамаганов, Буряадай хүдөө ажахын институдай хүдэлмэрилэгшэ С. К. Мункин, «Инициатива» гэһэн нэрэтэй акционернэ бүлгэмэй В. П. Никончук болон бусад болоно.

Хуулида харша аашануудые гаргадаг эдэнэрһээ гадна, гүрэнэй, үмсын машинануудые хулгайлагшад олошороо. Үнгэрһэн дүрбэн һарын туршада республика болон Улаан-Удэ хото соогуур 119 автомашина хулгайлагдаба. Мүнөө тэдэнэй 66-ниинь олдоо, бусадынь бэдэрэлгдэ ороо.

Республикын МВД-гэй ГАИ-гай болон ОМОН-ой хүдэлмэрилэгшэдтэй суг хамта эмхидхэгдэһэн «Заслон» гэһэн хэмжээ ябуулгын үедэ һогтуугаар машина жолоодоһон 478 хүн баригдажа, эрхэеэ хаһагдаһан, айлнууд болон гаражнууд соohоо машина хулгайлһан 18 эрхэтэн баригдаһан, харгыгаар ябаһан автомашинын эзэдтэ зорюута добтолһон хоёр хулиган элирүүлэгдэһэн байгаа. Апрелиин 9-нэй үдэр Ключевской үйлсэдэ «Жигули» машина хулгайлһан С. С. Ганьков ГАИ-гай болон ОМОН-ой хүдэлмэрилэгшэдтэ баригдажа, Железнодорожно районой дотоодын хэрэгүүдэй таһагта тушаагдажа, мүнөө мүрдэлтэ хэгдэнэ. Тэрэ ЛБРЗ-гэй захадахи машинануудай табигдадаг газарһаа автомашина хулгайлба.

Хамтын гаражнуудай болон машинануудай саг зуура табигдадаг газарнуудта олонитын хүсөөр бии болгогдоһон харуул һайн жэшээ боложо үгэнэ. Энэ үүсхэл авиационно заводой хүдэлмэришэд гаргаа юм. Эдэнэр үдэшэ орой болотор ГАИ-гай штатнабэшэ инспекторнүүдтэй хамта гаражнуудайнгаа хажууда харуул табинхай. Энэ үүсхэлые хотын бусад гаражнуудай нэгэдэлнүүд дэмжэхэ бэзэ гээд һанагдана.

С. САЛДУЕВА,
Буряад Республикын МВД-гэй ГАИ-гай инспектор.

АЯЛГА ДУУНАЙ ҮДЭШЭДЭ УРИНАБДИ

Залуу композиторнууд Мэдэгмаа Доржиева, Агван Борбоев, Баяр Хамаев, Цырен Шойжинимаев гэгшэдэй зохёохы үдэшэ майн 26-най үдэшэ Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын академическэ театрай танхим соо үнгэргэгдэхэнь.

Энэ үдэшые Михаил Елбоновой «Будамшуу» гэжэ хубиин театр эмхидхэхэ юм. Эстрадна «Тэнгэри» студиин болон бусад ансамбльнуудай залуу дуушад энээндэ хабаадаха.

Манай корр.

ШЭНЭ ЦЕХ НЭЭГДЭБЭ

Захаамин руу харгылхадаа, Михайловка тосхоной саанахана оршодог Бургалтай гэжэ һууринда орожо, столовын эдеэ бариһан байжа болоот. Тэрэ столово хэдэн жэлэй хугасаа соо зоошие хооллуулжа байна. Илангаяа, аян замда ябаашад олоороо тэндэ хооллодог. Энэ столово үнинэйл амтатай буузаараа зоной дунда суурхадаг.

Һаяхан тэрэ столовоһоо холо бэшэ колбаса гаргадаг цех бии болобо. Тиигэжэ столово колбаса буйлуулдаг цех хоёр хоорондоо мүрысэхэ болобо бшуу. Һонин гэхэдэ, эндэ 3—4 армян яһатан хүдэлмэрилжэ эхилээ. Харгыда ябаһан гү, али нютагай зоной орожо, хоол барижа байгаар хараалагдаһан таһаг тухеэрэгдэнэ. Өөһэдын томо-томо холодильнигуудтай юм.

Энэ цехэй байшан хэзээ бодхоогдоһон бэ гэхэдэ, урда жэлнүүдтэ ямаршьеб даа, предприятиин шулуугаар бариһан хоёр гэрнүүд дүүргэгдэнгүй орхигдоһон байгаа. Армян яһатан шадалтайл байна. Тэрэ нүүдэй хооріндо залгалаа ... хоюулыень ниилүүлээд, нимэ нэээбэ бшуу.

**Эндэ гансашье колбаса ... һуухагүй юм бай